

**RĪCĪBAS PLĀNS
KAPITĀLA TIRGUS ATTĪSTĪBAI UN
FINANŠU PIEEJAMĪBAI
TAUTSAIMNIECĪBĀ**

RĪGA | 2024. GADA DECEMBRIS

SATURS

SAĪSINĀJUMI	4
KOPSAVILKUMS	5
ZIŅOJUMA SAGATAVOŠANAS PAMATS	6
ZIŅOJUMA SAGATAVOŠANAS MĒRĶIS	6
I ESOŠĀ SITUĀCIJA LATVIJĀ	2
PAVEIKTAIS FINANŠU TIRGUS ATTĪSTĪBAI	5
II RĪCĪBAS PLĀNS - CEĻA KARTE	6
INVESTĪCIJU PIESAISTE	7
1. LATVIJAS EKONOMISKAIS PROFILS.....	7
2. LATVIJAS INVESTĪCIJU PORTFEĻA PIEDĀVĀJUMS.....	7
3. PUBLISKĀ UN PRIVĀTĀ PARTNERĪBA.....	8
4. JAUNU ĀRVALSTU FINANŠU DALĪBNIEKU PIESAISTE.....	9
5. STIMULS MĒROGOJAMU INVESTĪCIJU PROJEKTU ATTĪSTĪBAI LATVIJĀ.....	9
6. INOVĀCIJU IEGULDĪJUMU FONDS INDUSTRIJAS ATTĪSTĪBAI.....	11
7. NODOKĻU STIMULS IEGULDĪJUMU VEIKŠANAI.....	12
8. SMILŠKASTU PIEEJA INOVĀCIJU ATTĪSTĪBAI.....	12
9. SAMĒRĪGS RISKU VADĪBU PROCESS KREDĪTIESTĀDĒS.....	13
10. UZŅĒMUMU REĢISTRĒŠANAS ATVIEGĻOŠANA.....	14
11. LATVIJAS BANKAS PILVARAS, JA TIEK ATTEIKTA SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS KONTA ATVĒRŠANA.....	14
FINANSĒJUMA PIEEJAMĪBA	15
12. ATBALSTA PAPLAŠINĀŠANA UZŅĒMUMU PRODUKTIVITĀTES KĀPINĀŠANAI, T.SK., STRAUJI AUGOŠAJOS UZŅĒMUMOS.....	15
13. GARANTIJAS UZŅĒMUMU OBLIGĀCIJĀM.....	17
14. ALTUM IEGULDĪJUMI DARĪJUMIEM AR KOLEKTĪVĀS FINANSĒŠANAS PLATFORMĀM.....	17
15. TEHNOĻOĢIJU PĀRNESE UZ SPIN-OFF UZŅĒMUMU.....	18
16. BIZNESĀ ATBALSTA INFORMĀCIJA VIENUVIET – BUSINESS.GOV.LV.....	20
KAPITĀLA TIRGUS ATTĪSTĪBA	20
17. BUSINESS READY METODIKA.....	21
18. BANKU OBLIGĀCIJU EMISIJAS INSTRUMENTS.....	21
20. EKSPORTA KREDĪTU APDROŠINĀŠANAS MODELIS.....	23
21. ALTUM VĒRTSPAPĪRU PORTFELIS AIZSARDZĪBAS INDUSTRIJAI.....	24
22. ALTUM IESAISTE PENSIJU FONDU ATTĪSTĪBAI.....	24
23. KRIPTOAKTĪVU PAKALPOJUMU ATTĪSTĪBA LATVIJĀ.....	24
24. OBLIGĀCIJU EMISIJAS PIEDĀVĀJUMS PAR TIRGUS CENU.....	25
25. IEDZĪVOTĀJU AKTIVITĀTE KAPITĀLA TIRGŪ.....	26

26.	IZGLĪTOJOŠAS AKTIVITĀTES PAR KAPITĀLA TIRGUS INSTRUMENTIEM, T.SK., FINTECH, BIRŽU, UN IEGULDĪJUMIEM PENSIJU 2.LĪMENĪ.....	27
27.	VĒRTSPAPĪRU SMILŠKASTE UN VADLĪNIJAS JAUNU UZŅĒMUMU IZVEIDEI TO LAICĪGAI KOTĀCIJAI BIRŽĀ.....	28
28.	VALSTS UN PAŠVALDĪBAS UZŅĒMUMU KOTĒŠANA.....	29
29.	KRĀJAIZDEVU SABIEDRĪBU DARBĪBAS PAPLAŠINĀŠANA.....	29
30.	ATBALSTA PROGRAMMA RŪPNIECISKI RAŽOTO ĒKU IEGĀDEI, BŪVNICĪBAS NOZARES PRODUKTIVITĀTES KĀPINĀŠANAI.....	31
31.	NODROŠINĀJUMA PRASĪBU MAZINĀŠANA FINANSĒJUMA PIEEJAMĪBAI UZŅĒMUMIEM.....	31
1.	Pielikums Paveiktie pasākumi kreditēšanā un kapitāla tirgus attīstībā	33

SAĪSINĀJUMI

EM	Ekonomikas ministrija
FM	Finanšu ministrija
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
AIM	Aizsardzības ministrija
LB	Latvijas Banka
LIAA	Latvijas Investīciju un Attīstības aģentūra
PPP	Publiskā un privātā partnerība
ALTUM	Akciju sabiedrība “Attīstības finanšu institūcija Altum”
MK	Ministru kabinets
PVN	Pievienotās vērtības nodoklis
milj.	Miljoni
mljrd.	Miljardi
EIF	Eiropas Investīciju Fonds
IIN	Iedzīvotāju ienākumu nodoklis
ANM	Atveseļošanas un noturības mehānisms
FINTECH	Finanšu tehnoloģijas
Regula Nr.651/2014	Eiropas Komisijas 2014.gada 17.jūnija Regula Nr.651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu
Regula Nr.2023/2831	Eiropas Komisijas 2023. gada 13. decembra Regulu (ES) Nr.2023/2831 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu de minimis atbalstam
MVU	Mazi un vidēji uzņēmumi
DEEP-TECH	Zinātniski ietilpīga uzņēmējdarbība
ES	Eiropas Savienība
EKA	Eiropas Kosmosa aģentūra
CERN	Eiropas Kodolpētniecības organizācija
Spin-off	Tehnoloģija vai risinājums, kas ir radies institūcijas iekšienē, un izrotē no tās kā jauns zinātniski ietilpīgs jaunuzņēmums
VK	Valsts Kase
P&A	Pētniecība un attīstība
Regula Nr.2023/1114	Eiropas parlamenta un padomes 2023.gada 31.maija regulai Nr. 2023/1114 par kriptoaktīvu tirgiem un ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1093/2010 un (ES) Nr. 1095/2010 un Direktīvas 2013/36/ES un (ES) 2019/1937
NASDAQ	Akciju sabiedrība “NASDAQ Riga”
NILLTPFN	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana
LKKSS	Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību savienība
LM	Labklājības ministrija
AIF	Alternatīvo Ieguldījumu Fonds
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

KOPSAVILKUMS

Ekonomikas ministrija ir izvirzījusi mērķi – līdz 2035.gadam panākt, lai Latvijas IKP apjomi sasniedz 83 mljrd. EUR, kas nozīmē ekonomikas apjomam ir jādubultojas, salīdzinājumā ar šodienas situāciju. Lai to panāktu, tuvāko gadu laikā ir jāsasniedz 4-5% vidējie ekonomikas pieauguma tempi ik gadu, pie nosacījuma, ka inflācija saglabājas stabila 2% robežās. Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, nepieciešams nodrošināt darbaspēka resursus – vismaz 900 tūkst. nodarbināto gadā, jāpanāk eksporta īpatsvara pieaugums līdz vismaz 80% no IKP, jānodrošina ikgadējs privāto investīciju apjoms vismaz 25% apmērā no IKP.

Latvijas attīstībai priekšnosacījums ir ekonomikas konkurētspējas priekšrocību balstīšana uz tehnoloģiskiem faktoriem, ražošanas efektivitāti, inovācijām, kā arī spējai pielāgoties un izmantot globālo pārmaiņu radītās iespējas. Lai tās attīstītu, ir nepieciešami publiskā un privātā sektora ieguldījumi.

Kā liecina tautsaimniecības dati, Latvijas ekonomika šobrīd būtiski atpaliek no kaimiņvalstīm - izsniegto kredītu apjoms uz 2024.gada jūliju: Latvijā - 4878,5 milj. EUR, Lietuvā -12544,4 milj. EUR, Igaunijā - 11419,6 milj. EUR. 2022. gada beigās uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju apjoms uzņēmumu pašu kapitālā Latvijā bija 19,3 mljrd. EUR, Igaunijā - 35,9 mljrd. EUR, Lietuvā - 26,4 mljrd. EUR. Baltijas biržā kotēto 11 Latvijas uzņēmumu kapitalizācija ir 330 milj. EUR jeb zem 1% no IKP, Lietuvā tie ir 11,54% no IKP un Igaunijā 13,40% no IKP.

Lai īstenotu valdības ekonomisko mērķi, ir būtiski jāuzlabo finansējuma pieejamība komersantiem un aktīvi jāpiesaista investīcijas tautsaimniecībai, jāveic mērķtiecīgas valsts investīcijas tautsaimniecībā, kas kopā ar ES fondu, tostarp Latvijas Atveseļošanas un noturības mehānismu, investīcijām, sniedzot būtisku atbalstu mūsu uzņēmēju produktivitātes.

Līdz šim ir izstrādāti vairāk konceptuāli politikas plānošanas dokumenti, kas paredz pilnveidot kapitāla tirgus attīstību Latvijā, identificējot problēmjautājumus un definējot noteiktus uzdevumus. Vērtējot tos kopsakarā ar to sasniegtajiem rezultātiem un ietekmi uz tautsaimniecības rādītājiem, ir secināms, ka, ja turpmāk netiks izvirzīti ambiciozāki un konceptuāli uzdevumi kapitāla tirgus sakārtošanai, finansējuma pieejamībai un investīciju piesaistei, Latvija būtiski zaudēs ne tikai konkurējot ar kaimiņvalstīm, bet tās tautsaimniecība būtiski stagnēs un ekonomikas izrāviens nebūs iespējams plānotajos apmēros.

Ņemot Latvijas ekonomikas attīstībai izvirzīto stratēģisko mērķi, šī ziņojuma un tajā izvirzīto uzdevumu izpildes mērķis ir līdz 2035.gadam **nodrošināt kapitāla piesaisti Latvijai vismaz tādā pašā līmenī, kāds tas ir Lietuvā un Igaunijā**, tas ir:

1. **Trīskāršot Latvijā izsniegto kredītu apjomu vismaz līdz 15 mljrd. EUR;**
2. **Dubultot uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju apjomu** Latvijas uzņēmumu pašu kapitālā līdz 40 mljrd. EUR;
3. **Palielināt Baltijas biržā kotēto Latvijas uzņēmumu kapitalizāciju līdz 15% no IKP.**

Lai identificētu pastāvošās problēmas saistībā ar finanšu pieejamību un kapitāla tirgus attīstību Latvijā no dažādiem skatu punktiem, ziņojuma izstrādes gaitā Ekonomikas ministrija organizēja individuālas tikšanās ar kredītiestādēm, lielākajām nozares uzņēmumus pārstāvošajām organizācijām un nozaru ekspertiem. Šāda pieeja ļāva iegūt praksē balstītu informāciju, kas objektīvi ataino reālo situāciju nozarē un ļauj koncentrēties uz konkrētiem problēmu risinājumiem.

Šajā ziņojumā kopumā ir iekļauti 31 uzdevumi, kuri strukturēti trīs sadaļās – investīciju piesaiste, finansējuma pieejamība un kapitāla tirgus attīstība, katrā iekļaujot uzdevumus

atbildīgajām iestādēm. Un to īstenošana tiešā mērā sniegs atdevi Latvijas ekonomikas izaugsmei un labklājībai.

ZIŅOJUMA SAGATAVOŠANAS PAMATS

Informatīvais ziņojums “Par rīcības plānu kapitāla tirgus attīstībai un finanšu pieejamībai tautsaimniecībā” (turpmāk – ziņojums) izstrādāts saskaņā ar Konkurētspējas un izaugsmes tematiskās komitejas, kas izveidota ar Ministru prezidenta 2024.gada 22.februāra rīkojumu Nr.2024/1.2.1.-59, 2024.gada 1.oktobra sēdes protokollēmuma (protokols Nr.1 1.§) 3.punktu, kas nosaka Ekonomikas ministrijai sadarbībā ar Latvijas Banku un Finanšu ministriju trīs mēnešu laikā sagatavot un iesniegt izskatīšanai tematiskās komitejas sēdē informatīvo ziņojumu ar rīcības plānu / ceļa karti kapitāla tirgus attīstībai un finanšu pieejamībai tautsaimniecībā un ekonomikas ministram pēc informatīvā ziņojuma izskatīšanas tematiskās komitejas sēdē iesniegt to izskatīšanai Ministru kabineta sēdē.

Jāņem vērā, ka ziņojums ir būtisks secīgs rīcības plāns Ministru kabineta 2024. gada 20. janvāra rīkojumā Nr. 55 apstiprinātā “Valdības rīcības plānā

Deklarācijas par Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” noteiktajiem pasākumiem, kas paredz turpināt īstenot ekonomikas politiku, kas radīs augstākas vērtības produktus un pakalpojumus, attīstīt ar Baltijas valstīm konkurētspējīgu kapitāla tirgu, veikt būtiskas izmaiņas nodokļu politikā, kas ir vērstas uz ekonomikas konkurētspēju un mazināt ienākumu nevienlīdzību, kā arī mazināt birokrātiju (22., 23, 25., 27., 30., 35., 36.).

ZIŅOJUMA SAGATAVOŠANAS MĒRĶIS

Ņemot vērā informatīvajā ziņojumā “Par Latvijas ekonomikas attīstību” izvirzīto stratēģisko mērķi līdz 2035.gadam dubultot IKP apjomu, šī ziņojuma un tajā izvirzīto uzdevumu izpildes mērķis ir **nodrošināt kapitāla piesaisti Latvijai vismaz tādā pašā līmenī, kāds tas ir Lietuvā un Igaunijā**, tas ir:

MĒRĶIS: 2035.GADAM

ārvalstu tiešo investīciju apjomu uzņēmumu

1	Trīskāršot Latvijā izsniegto kredītu apjomu vismaz līdz 15 mljrd. EUR
2	Dubultot uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju apjomu Latvijas uzņēmumu pašu kapitālā līdz 40 mljrd. EUR
3	Palielināt Baltijas bīržā kotēto Latvijas uzņēmumu kapitalizāciju līdz 15% no IKP

pašu

Izsniegto kredītu apjoms uz 2024.gada jūliju: Latvijā - 4878,5 milj. EUR, Lietuvā -12544,4 milj. EUR, Igaunijā - 11419,6 milj. EUR. 2022. gada beigās uzkrāto

kapitālā Latvijā bija 19,3 mljrd. EUR, Igaunijā - 35,9 mljrd. EUR, Lietuvā - 26,4 mljrd. EUR. Baltijas biržā kotēto 11

Latvijas uzņēmumu kapitalizācija ir 330 milj. EUR jeb zem 1% no IKP, Lietuvā tie ir 11,54% no IKP un Igaunijā 13,40% no IKP.

I ESOŠĀ SITUĀCIJA LATVIJĀ

Latvija pēdējos gados aizvien vairāk atpaliek no kaimiņvalstīm – kopš 2012.gada Latvijā IKP uz iedzīvotāju ir pieaudzis gandrīz divas reizes no 10,9 tūkst. EUR līdz 20,7 tūkst. EUR, tajā pašā laikā Igaunijā IKP uz iedzīvotāju ir pieaudzis no 13,5 tūkst. EUR 2012.gadā līdz 27,2 tūkst. EUR, gandrīz par trešdaļu apsteidzot Latviju. Lietuvā IKP uz 1 iedzīvotāju šajā laika posmā ir palielinājies no 11,2 tūkst. EUR 2012.gadā līdz 23,6 tūkst. EUR. Eksporta apjomi uz 1 iedzīvotāju Latvijā 2022.gadā faktiskajās cenās bija 14,6 tūkst. EUR, bet Lietuvā – 20,6 tūkst. EUR un Igaunijā – 23,2 tūkst. EUR.

Privātās investīcijas veido 20,6 % no IKP, bet mērķim būtu jābūt vismaz 23-25% no IKP. **Investīciju dinamiku lielā mērā ietekmē vājā kreditēšana**, relatīvi zems pieprasījums, kā arī ekonomiskās un politiskās situācijas nenoteiktība ārējā vidē. Ja privātā sektora kreditēšana Latvijā būtu Igaunijas līmenī, tad ekonomikā papildus nonāktu ~ 2 mljrd. EUR finansējums gadā, kas būtu ļoti būtisks faktors straujākai uzņēmumu attīstībai.

Kreditēšanas situācija

Baltijas valstis banku kreditēšanas jomā 2014.gadā atradās līdzvērtīgās pozīcijās. Izsniegto kredītu apjoms bija diezgan līdzvērtīgs. Nākamajos gados kaimiņvalstīs kreditēšanas tirgus attīstījās pretstatā Latvijai. Pēc 5 gadiem, 2019.gadā, Latvijā tas bija sarucis par 11%, kamēr Igaunijā un Lietuvā pieaudzis attiecīgi par 32% un 34%. Nākamajos gados kaimiņvalstīs izaugsme turpinājās, kamēr Latvija stāvēja uz vietas. 2023.gada beigās Latvijā banku izsniegto kredītu atlikumi bija tikai par 1% lielāki, bet Igaunijā un Lietuvā, attiecīgi par 82% un 80% lielāki kā 2014.gada beigās.

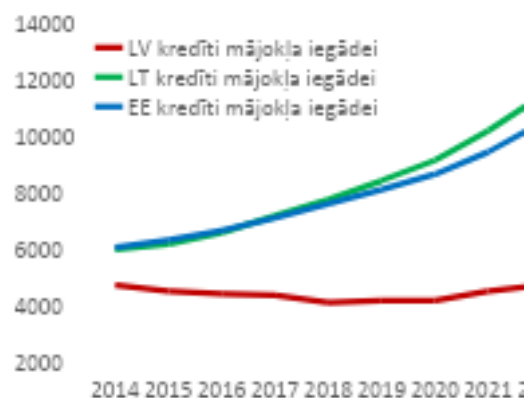
Latvijā kreditēšanas tirgus šajā periodā stagnē. Kopš 2014.gada banku izsniegto kredītu apjoms nav pieaudzis. Uzņēmumu kreditēšana periodā ir vājinājusies. Izsniegto kredītu atlikums uzņēmumiem 2023.gada beigās bija par 16% mazāks kā 2014.gada beigās. Mājsaimniecību kredīti šajā periodā stāv uz vietas. Izsniegto kredītu atlikums mājsaimniecībām 2023.gada beigās bija pieaudzis tikai par 3%, salīdzinot ar 2014.gada beigām. Izsniegto kredītu apjoms mājokļa iegādei Baltijas valstīs ir ļoti atšķirīgs. Latvijā izsniegto kredītu uz 2024.gada jūliju bija 4878,5 milj. EUR, savukārt Lietuvā un Igaunijā gandrīz 3 reizes lielāks (attiecīgi 12544,4 un 11419,6 milj. EUR). Daļēji to var izskaidrot ar gada procentu likmju atšķirībām uz kredītu mājokļa iegādei. Latvijā 2024.gada jūnijā tas bija 6,03% gadā, savukārt Lietuvā un Igaunijā attiecīgi 5,44 un 5,45% gadā. Taču lielākoties izsniegto hipotekāro kredītu apjoms ir atkarīgs no banku klientu risku novērtējuma.

Pretēji kreditēšanas jomai banku peļņas ziņā Baltijas valstīs vērojama līdzīga aina. Banku sistēma strādāja ar peļņu visā periodā. Peļņas apmērs sāka izteikti pieaugt pēdējos gados. 2022.gada 4.ceturksnī sākās straujš kredītu procentu likmju kāpums, kuru noteica Eiropas Centrālās bankas lēmumi par bāzes procentu likmju paaugstināšanu inflācijas ierobežošanai. Pieaugot jau izsniegto kredītu procentu maksājumiem, palielinājās arī banku peļņas rādītāji. Ņemot vērā izsniegto kredītu apjomu atšķirības, lielāks peļņas pieaugums kopš 2022.gada vērojams Igaunijas un Lietuvas bankām.

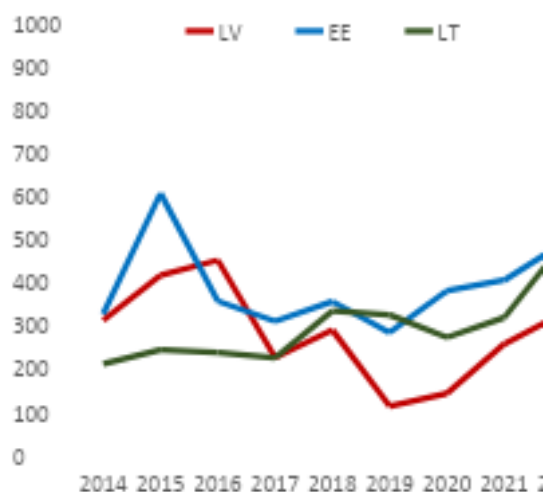
Izsniegtie kredīti, milj. EUR

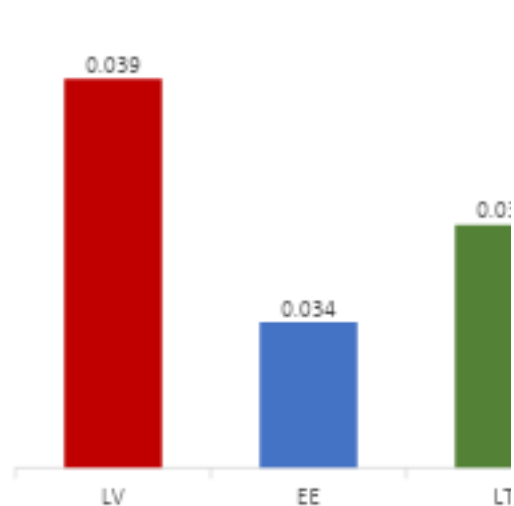
Izsniegtie kredīti mājokļu iegādei, milj. EUR

Pārskata gada nesadalītā peļņa vai zaudējumi, milj. EUR

2023. gada nesadalītā banku peļņa pret izsniegto kredītu atlikumu gada beigās, procentos

Avots: .....

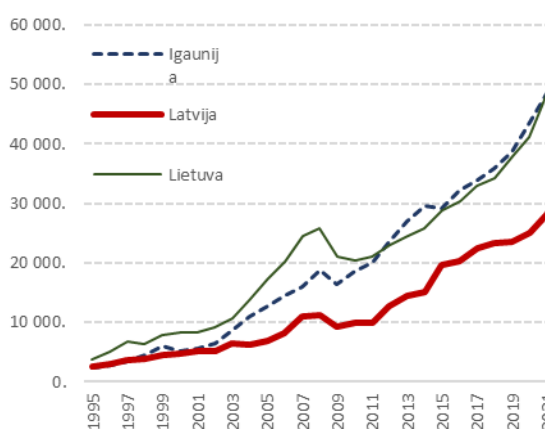
Salīdzinot Baltijas valstu uzņēmumu spējas veikt investīcijas vai aizņemties, lai kāpinātu uzņēmumu produktivitāti, jāsecina, ka Latvijas gadījumā uzņēmumu pašu kapitāla vērtība ievērojami atpaliek no kaimiņvalstīm. Minēto atpalcību sekmējis zems ārvalstu kapitāla

piesaistes līmenis, uzņēmumu izvēlētās stratēģijas attiecībā uz ieguldījumu finansēšanas avotiem, kā arī valsts stimulu trūkums peļņas reinvestēšanas veicināšanai.

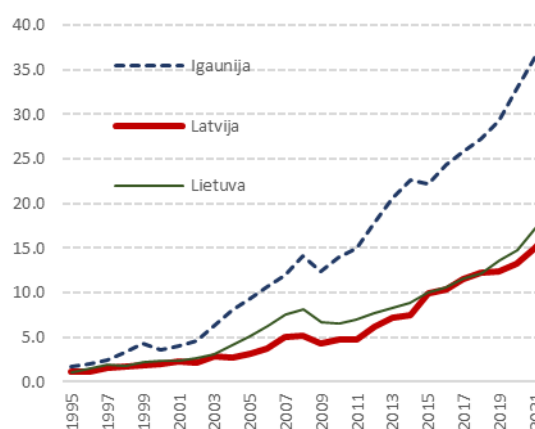
Attēls Nr.2

Nefinanšu uzņēmumu pašu kapitāla vērtība

kopā (milj. euro)

uz vienu iedzīvotāju (tūkst. euro)

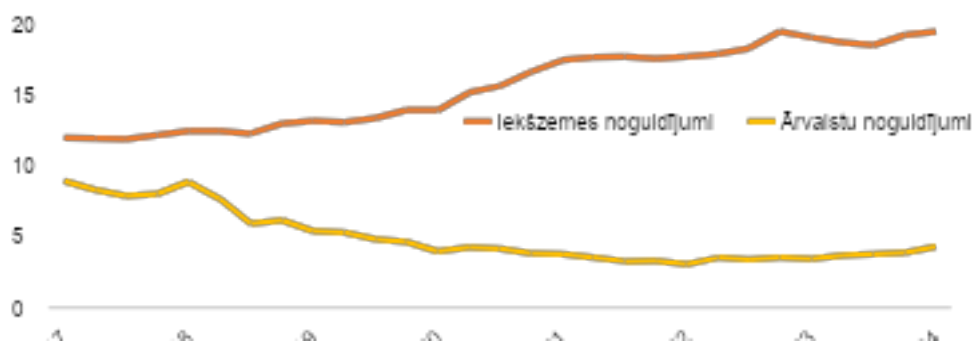
Avots: Eurostat, Sektoru konti

Komercbanku kredīti ir nozīmīga veselīgas tautsaimniecības sastāvdaļa – tas ir svarīgs finansējuma avots uzņēmumiem jaunu biznesa ideju un investīciju realizēšanai. Privātais sektors joprojām lielā mērā ir atkarīgs no komercbanku aizdevumiem. Kopējais banku kredītportfelis Latvijā 2024.gada jūnija beigās bija 16,3 mljrd. EUR. No tā iekšzemes nebanku klientiem bija izsniegti 13,7 mljrd. EUR, pieaugums gada griezumā – par 3,7%. Nefinanšu sabiedrību kredītportfelis pieauga par 4,1%, kamēr MVU kreditēšana attīstījās straujāk – par 8,7%, mājsaimniecību kreditēšana pieauga par 4,8%.

2024.gada jūnija beigās noguldījumi bankās, gada laika pieaugot par 7%, veidoja 24 mljrd. EUR. Iekšzemes noguldījumi šajā laikā bija par 4,9% lielāki kā pirms gada un veidoja 82% no kopējā noguldījuma apjoma. Ārvalstu noguldījumu apmērs palielinājās par 17,7% un to īpatsvars bija 18%. Salīdzinājumam – 2015.gadā ārvalstu noguldījumu īpatsvars pārsniedza pusi no visiem noguldījumiem.

Attēls Nr.3

*Iekšzemes un ārvalstu noguldījumi bankās
miljardi eiro*

Avots:

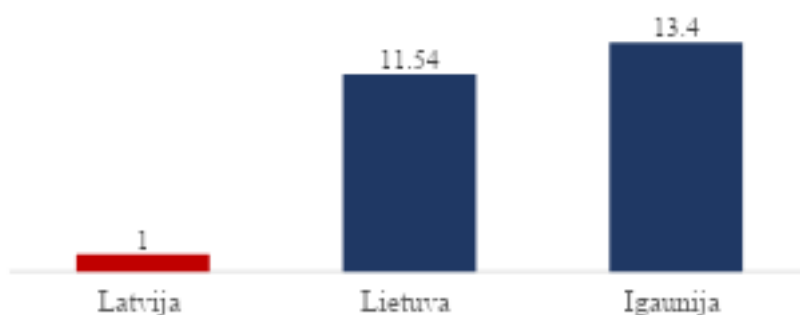
Esošā situācija kapitāla tirgus attīstībā

Vērtējot kapitāla tirgus jomu jāsecina, ka Latvijā ir starp tām valstīm, kur kapitāla tirgus attīstībā ir liels potenciāls, taču šis potenciāls līdz šim nav pietiekami izmantots. Vērtējot pēc akciju tirgus kapitalizācijas pret IKP, Latvija ir vienā no pēdējām vietām ES un būtiski atpaliek arī no kaimiņvalstīm. Latvija pēc tirgus kapitalizācijas būtiski atpaliek no līmeņa, kas būtu atbilstošs mūsu ekonomikas attīstības līmenim. Pašlaik Baltijas biržā kotēti 11 Latvijas uzņēmumi, un to kapitalizācija ir vien 330 milj. EUR jeb zem 1 % no IKP, savukārt Lietuvā tie ir 11,54% un Igaunijā 13,40% no IKP. Salīdzinājumam ES valstu vidējā kapitalizācija ir virs 50% no IKP.

Attēls Nr.4

Baltijas valstu akciju tirgus kapitalizācija no IKP

Akciju tirgus kapitalizācija % no IKP

Avots:

Latvijas

Bankas

publikācija

<https://www.makroekonomika.lv/raksti/cetri-priekslukumi-ka-aktivizet-latvijas-akciju-tirgu>

Salīdzinot Baltijas valstu situāciju, jāņem vērā, ka vismaz trešdaļa no Igaunijas un Lietuvas akciju tirgus kapitalizācijas attiecas uz valsts un pašvaldību uzņēmumiem.¹ Biržā kotēto Latvijas uzņēmumu kapitalizācija pieaugtu, ja tajā iekļautos arī valstij piederoši uzņēmumi. Kotācija biržā ļautu ne tikai piesaistīt papildu finansējumu investīciju veikšanai tieši šiem uzņēmumiem, bet arī aktivizēt fondu biržu kopumā – piedāvājot gan riska diversifikācijas iespējas vietējiem investoriem, gan arī piesaistot ārvalstu investoru interesi.

Viens no aspektiem, kas uzņēmumus attur no akciju kotēšanas biržā ir izmaksas, kā arī uzņēmēju un sabiedrības finanšu pratības trūkums par kapitāla tirgu. Kā vēl viens faktors, kas kavē kapitāla tirgus attīstību Latvijā, ir mazais tirgus, kas padara šo tirgu nekonkurētspējīgu un

¹ <https://www.makroekonomika.lv/raksti/cetri-priekslukumi-ka-aktivizet-latvijas-akciju-tirgu>

attur investoru ienākšanu, līdz ar to, lai primāri aktivizētu tirgu, būtu nepieciešami papildus stimuli tirgus apmēra palielināšanai.

PAVEIKTAIS FINANŠU TIRGUS ATTĪSTĪBAI

Līdz šim ir izstrādāti vairāk konceptuāli politikas plānošanas dokumenti, kas paredz pilnveidot kapitāla tirgus attīstību Latvijā, identificējot problēmjautājumus un definējot noteiktus uzdevumus (skat. attēlu nr. 5).

Attēls Nr.5

Finanšu ministrijas 25.05.2023. ziņojums “Kreditēšanas attīstības tendences un kreditēšanu kavējošie faktori Latvijā”

Mērķis – risināt strukturālos kreditēšanas bremsējošos faktoros un veidot kreditēšanai pievilcīgāku vidi

 <p>LATVIJAS BANKA EIROSISTĒMA</p>	 <p>FINANŠU NOZARES ASOCIĀCIJA</p>	 <p>Ekonomikas ministrija Paveiktie uzdevumi:</p>
<p>Paveiktie uzdevumi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Apstiprināti grozījumi attiecībā uz piemērojamo riska pakāpi - Nodrošināta analīze par finansējuma pieejamību situāciju Latvijā - Samazināts kredītiestāžu ziņošanas apjoms Latvijas Bankai - Publicēta informācija par kredītu un noguldījumu likmēm; - Nodrošināta informācijas apkopošana par komisijām, u.c.	<p>Paveiktie uzdevumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Apkopota aktuālā informācija kredītiestāžu līmenī par noguldījumu likmēm - sniegti priekšlikumi, lai nodrošinātu daudzdzīvokļu māju siltināšanas aktīvāku kreditēšanu. - Ierosināts Rīgā nodrošināt projektu menedžmentu daudzdzīvokļu māju siltināšanai.	<p>Paveiktie uzdevumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izstrādāts informatīvais ziņojumu administratīvā sloga mazināšanai nekustamo īpašumu attīstīšanas jomā; - Grozījumi Dzīvokļa īpašuma likumā;<ul style="list-style-type: none"> - Grozījumi Dzīvojamu māju pārvaldīšanas likumā; - “Grozījumi Būvniecības likumā”; - Tie strādāts pie vienota būvju reģistrācijas procesa.

Izsniegto kredītu atlikums uzņēmumiem 2023.gada beigās bija par 16% mazāks kā 2014.gada beigās

Turpmākie izaicinājumi:

- Nepieciešama rīcība jaunu konceptuālu uzdevumu definēšanai, lai aktīvāk virzītos uz mērķi

Ministru kabineta 16.05.2023. informatīvais ziņojums “Par Latvijas kapitāla tirgus tālāku attīstību”

Mērķis - akciju tirgus kapitalizācijas palielināšana - kapitalizācijas apmēru pret IKP 9% apmērā 2027.gadā

Pasākumi valsts kapitālsabiedrību finansējumu piesaistei kapitāla tirgū	Pasākumi iedzīvotāju kā investoru aktivitātes paaugstināšanai kapitāla tirgū	Atbalsta instrumenti uzņēmumu finansējuma piesaistei (IPO fonds, EM biržas atbalsts)
---	--	--

Esošā situācijā 1% tirgus kapitalizācija no IKP

Turpmākie izaicinājumi:

- **Lai virzītos uz mērķi nepieciešama jautājuma aktualizācija Ministru prezidentes vadītās lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu koordinācijas padomē**

Stratēģija par samērīgu NILLTPFN prasību praktiskai piemērošanai godprātīgiem klientiem, lai novērstu pārmērīgu izvairīšanos no risku uzņemšanās

Mērķis - veicināt efektīvu NILLTPFN risku apzināšanu un vadīšanu, kā arī samērīgu un efektīvu normatīvo aktu prasību piemērošanu

Turpmākie izaicinājumi:

- Nepieciešams turpināt darbu pie risinājumiem uzņēmuma vienīgā saimnieciskās darbības konta atvēršanai
- Turpināt iesākt darbu pie risinājumiem birokrātijas mazināšanā.

Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.-2027. gadam

Būvniecība	Veselība un sociālā aprūpe	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība saistībā ar skaidras naudas izmantošanu savstarpējos darījumos
------------	----------------------------	--

Ēnu ekonomika Latvijā 2023.gadā sasniedza 22,9% jeb mazliet vairāk nekā 1/5 no IKP kas kavē Latvijas uzņēmumu pašu kapitāla pietiekamību un uzņēmumu spējas aizņemties.

Izvērstāka detalizācija par uz šo politikas plānošanas dokumentu pamata veiktajiem pasākumiem un to izpildes statusu iekļauta šī ziņojuma 1. pielikumā.

Ekonomikas ministrija, izstrādājot šo ziņojumu, ir vērtējusi šajos dokumentos plānotās aktivitātes un to ieviešanas progresu un attiecīgi nedefinē uzdevumus, ja tie jau ir iekļauti un izpildīti. No minētajiem plānošanas dokumentiem un vērtējot tos kopsakarā ar to sasniegtajiem rezultātiem un ietekmi uz tautsaimniecības rādītājiem, ir secināms, ka, ja turpmāk netiks izvirzīti ambiciozāki un konceptuāli uzdevumi kapitāla tirgus sakārtošanai, finansējuma pieejamībai un investīciju piesaistei, Latvija būtiski zaudēs ne tikai konkurējot ar kaimiņvalstīm, bet tās tautsaimniecība būtiski stagnēs un ekonomikas izrāviens nebūs iespējams plānotajos apmēros.

II RĪCĪBAS PLĀNS - CEĻA KARTE

Lai identificētu pastāvošās problēmas saistībā ar finanšu pieejamību un kapitāla tirgus attīstību Latvijā no dažādiem skatu punktiem, ziņojuma izstrādes gaitā Ekonomikas ministrija organizēja individuālas tikšanās ar kredītiestādēm, lielākajām nozares uzņēmumiem pārstāvošajām organizācijām un nozaru ekspertiem. Šāda pieeja ļāva iegūt praksē balstītu informāciju, kas objektīvi ataino reālo situāciju nozarē un ļauj koncentrēties uz konkrētiem problēmu risinājumiem.

Identificētie risinājumi strukturēti trīs sadaļās – investīciju piesaiste, finansējuma pieejamība un kapitāla tirgus attīstība, katrā iekļaujot uzdevumus atbildīgajām iestādēm, kuru izpilde sniegs piensumu finanšu pieejamībai un kapitāla tirgus attīstībai Latvijā.

INVESTĪCIJU PIESAISTE

Investīciju piesaiste sniedz uzņēmumiem izaugsmes iespējas, kas kopumā stiprina Latvijas ekonomiku un tautsaimniecības nozares konkurētspēju pasaules tirgos. Investori ir svarīga ekonomikas sastāvdaļa, kura savieno uzņēmumus un to idejas ar iespējām starptautiskai un vietēja mēroga izaugsmei tirgū. Lai paaugstinātu Latvijai piesaistīto investīciju apjomu, ziņojumā ietverti uzdevumi, kas saistīti ar Latvijas atpazīstamības veicināšanu starptautiskajā vidē un investīcijām labvēlīgas vides izveidošanu. Viens no būtiskiem elementiem investīciju piesaistē ir stratēģiski veidots Latvijas investīciju portfelis, kas ietver investoriem aktuālas jomas, iespējas īstenot PPP projektus. Papildus risinājums ir atbalsta programmu veidošana mērogojuma projektiem un dažādiem projektiem, kas attīsta inovāciju potenciālu.

1. LATVIJAS EKONOMISKAIS PROFILS

Investīciju piesaiste ir ilgtermiņa process, kas ietver dažāda līmeņa tikšanās un sarunas ar potenciālajiem investoriem, kā arī konkrētas valsts atpazīstamības veidošanu investoru vidū. Lai Latvijas valstij radītu objektīvu un investorus piesaistošu tēlu, kā arī nodrošinātu vienotu investīciju piesaistes stratēģiju, jārada kvalitatīvs un pārdomāts Latvijas ekonomiskā profila raksturojums jeb profils. Šāda profila esamība ļaus jebkuram valsts darbiniekam, kas savās darba gaitās saskaras ar nepieciešamību vai iespēju prezentēt Latviju investoriem, sniegt jau iepriekš sagatavotu, pārbaudītu un faktiem atbilstošu informāciju, kurā dažādos griezumos ir ietverti investorus interesējoši Latvijas ekonomikas aspekti, kas ļauj gūt pārlicību par Latviju kā investīcijām pievilcīgu un konkurētspējīgu valsti.

Ir veikta LIAA reorganizācija, kuras mērķis bija stiprināt iestādes kapacitāti eksporta veicināšanā un investīciju piesaistē, tai skaitā palielinot LIAA reģionālo pārstāvniecību sniegto pakalpojumu klāstu. Reorganizācijas rezultātā ir trīskāršots investīciju jomā iesaistīto darbinieku skaits, nodrošinot katram ārvalstu investīciju projektam savu menedžeri. Līdz ar to nākotnē būs iespējams būtiski kāpināt ārvalstu investīciju piesaisti Latvijai, taču, lai investīciju piesaiste būtu mērķorientēta, ir nepieciešams sagatavot Latvijas ekonomisko profilu. Turpmāk uzdotais uzdevums ir vērtējams kopsakarā ar LIAA turpmāk stratēģisko uzdevumu investīciju piesaistē un eksporta apjomu kāpināšanā, kas balstīta uz LIAA darbības rezultātu, nevis kopējiem statistikas datiem.

Sagatavot Latvijas ekonomisko profilu – vizītkarti, ko lietot potenciālo sadarbības partneru uzrunāšanai

Atbildīgā iestāde: LIAA

Termiņš: 30.06.2025.

2. LATVIJAS INVESTĪCIJU PORTFEĻA PIEDĀVĀJUMS

Investīciju portfeļa piedāvājuma sagatavošana ir viens no būtiskiem priekšnoteikumiem ārvalstu investoru piesaistei Latvijai. Šāda portfeļa piedāvājuma esamība atvieglo potenciālo finanšu tirgus dalībnieku uzrunāšanu investīciju piesaistei un var tikt iekļauta arī ārvalstu vizīšu darba kārtībā. Investīciju projektu portfeļa piedāvājums būtu veidojams ar mērķi piesaistīt bankas kā investīciju projektu finansētājus, veidojot klientu portfeli potenciālai finanšu plūsmai, plašākai kreditēšanai un finanšu pakalpojuma sniedzēja ienākšanai Latvijā.

Stratēģiski nozīmīga Latvijas investīciju portfeļa piedāvājuma sagatavošanā ir diasporas iesaiste, jo ārvalstīs dzīvojošie Latvijas izcelsmes profesionāļi var sniegt unikālu pievienoto vērtību, izmantojot savas globālās zināšanas, pieredzi un kontaktu tīklus. Ārvalstīs dzīvojošie latvieši ar pieredzi investīciju nozarē un uzņēmējdarbībā var palīdzēt veidot efektīvus piedāvājumus potenciālajiem investoriem, sniedzot ieskatu starptautiskajā biznesa kultūrā un investoru prasībās. Latvijas Universitātes veiktās aptaujas par diasporas ieguldījumu un investīciju piesaistes iespējām Latvijā rezultāti, liecina, ka 14,7% no diasporas pārstāvjiem, kuriem ir pieejami brīvi līdzekļi, ir ļoti vai vidēji ieinteresēti investēt Latvijas uzņēmumos, bet vēl 20,5% ir “nedaudz ieinteresēti” investēt, kas norāda uz nozīmīgu potenciālu piesaistīt investīcijas no ārvalstīs dzīvojošajiem latviešiem un nepieciešamību veidot mērķtiecīgas programmas šo investīciju piesaistei. Tāpat būtiski ir veicināt diasporas uzņēmēju iesaisti Latvijas sociālo problēmu risināšanā, sniedzot tiem iespējas ne tikai investēt, bet arī būtiski ietekmēt sabiedrības attīstību ar savām idejām un pieredzi.

Turpmāk uzdotais uzdevums ir vērtējams kopsakarā ar LIAA turpmāk stratēģisko uzdevumu investīciju piesaistē un eksporta apjomu kāpināšanā, kas balstīta uz LIAA darbības rezultātu, nevis kopējiem statistikas datiem.

Sagatavot un ik gadu atjaunot Latvijas investīciju portfeļa piedāvājumu, ietverot teritoriālo kartējumu un jomas, kuras ir ne tikai Latvijas industrijas pamats, bet arī jomas, kurās šobrīd strauji aug tirgus pieprasījums, piemēram, mākslīgais intelekts, FINTECH (tajā skaitā kriptonozare), u.c.	
Atbildīgā iestāde: LIAA	Termiņš: ik gadu
Definēt jomas, sagatavot Latvijas investīciju portfeli un pastāvīgi to atjaunot.	
	Termiņš: 30.06.2025.
Aktīvi pozicionēt nozares/uzņēmumu ārvalstu tirgos – LIAA ikgadējo rīcības plāna aktivitāšu izstrāde ar mērķi piesaistīt investīcijas un veicināt eksportu.	
	Termiņš: 31.12.2025.
Ik gadu organizēt 5 augsta līmeņa biznesa delegācijas uz partnervalstīm, tajā skaitā, iesaistot diasporu.	
	Termiņš: ik gadu

3. PUBLISKĀ UN PRIVĀTĀ PARTNERĪBA

Publiskā un privātā partnerība apzīmē publiskā un privātā sektora sadarbības formu, kas veidota uz noteiktu laiku un nosacījumiem, lai nodrošinātu sabiedrības vajadzības būvdarbu veikšanā vai pakalpojumu sniegšanā. Šodien pasaulē arvien vairāk valstu PPP jau ir kļuvusi par alternatīvu tradicionālajam publisko investīciju modelim un risinājumu sekmīgai sabiedrisko pakalpojumu sniegšanai, infrastruktūras attīstīšanai un uzturēšanai, kas ir aktuāli visai sabiedrībai. Eiropas valstu praksē biežāk sastopamie PPP līgumi ir saistīti ar autoceļu un citu sabiedriskās infrastruktūras objektu projektēšanu, būvniecību, uzturēšanu un apsaimniekošanu, atkritumu apsaimniekošanas, siltumapgādes nodrošināšanu u.c., turklāt, kā redzams no

uzskaitītajiem piemēriem, PPP parasti tiek īstenota tādās nozarēs, kurās nepieciešamas ievērojamas investīcijas un īpašas tehniskas vai administratīvas zināšanas. Ja tradicionāli šos pakalpojumus ir nodrošinājusi un finansējusi valsts vai pašvaldība, tas ir publiskais partneris, tad PPP rezultātā šo pakalpojumu nodrošināšanai tiek piesaistīts privātais kapitāls, vienlaikus starp publisko un privāto partneri sadalot arī ar PPP īstenošanu saistītos riskus, ieguldījumus un ieguvumus. Līdz ar to, izmantojot PPP, publiskais partneris var koncentrēties uz pamatfunkciju, tas ir plānošanas uz uzraudzības funkciju, izpildi.

Kopīgā iezīme jebkurā PPP ir ieguldījumam atbilstošās vērtības (no angļu valodas - *value for money*) izpildīšanās – ieguldījumu finansiālās lietderības iegūšana līdz ar atbilstīgo risku nodošanu, jauninājumu (inovāciju) veicināšanu un racionālu resursu pārvaldību. Tādējādi ieguldījumam atbilstošās vērtības noteikšana ir viena no svarīgākajām sastāvdaļām, lēmuma par PPP īstenošanu pieņemšanā. Šāda pieeja tiek izmantota ikvienā valstī, kas īsteno mērķtiecīgu PPP politiku.

PPP plaši izmatota ir Lielbritānijā, Īrijā, Nīderlandē, Francijā, ASV, Kanādā, Austrālijā un virknē citu pasaules valstu. Latvijā PPP risinājumu pielieto būtiski mazāk nekā kaimiņvalstis, lai gan PPP ietvaros ir vieglāk piesaistīt finansējumu no bankām, jo PPP publiskais elements savā ziņā kalpo kā drošības garantants kredītiestādēm. Ņemot vērā, ka PPP projekti ir ilgtermiņa risinājums ar potenciālu tieši infrastruktūras jomā, kas ir ļoti kapitāla ietilpīga nozare, plašākai PPP īstenošanai Latvijā, projektu iniciatīvas ir jāvirza no valsts un pašvaldību puses.

Turpmāk uzdotais uzdevums ir vērtējams kopsakarā ar LIAA turpmāk stratēģisko uzdevumu investīciju piesaistē un eksporta apjomu kāpināšanā, kas balstīta uz LIAA darbības rezultātu, nevis kopējiem statistikas datiem.

Sagatavot publiskās un privātās partnerības iespēju izvērtējumu un integrēt to Latvijas investīciju portfeļa piedāvājumā

Atbildīgā iestāde: LIAA, VK, NOZARU MINISTRIJAS

Termiņš: 30.06.2025.

4. JAUNU ĀRVALSTU FINANŠU DALĪBNIEKU PIESAISTE

Dažādi ārvalstu pensiju fondi (piemēram, ASV pensiju fonds “CalPERS”), kas pārvalda ievērojamus finanšu resursus, meklē sadarbības partnerus Eiropā. Sadarbības partneru jeb starpnieku piesaistes galvenais mērķis ir ieguldījumu projektu validēšana, proti, garantija, ka konkrētais projekts ir īsts un pastāv. Šobrīd ASV pensiju fonds “CalPERS” par savu sadarbības partneri ir izvēlējušies Kopenhāgenas enerģētikas fondu.

Arī Latvijā ir kompetenti uzņēmumi ar zināšanām konkrētā nozarē, kas varētu šādiem ārvalstu fondiem nodrošināt starpniecības pakalpojumus, piemēram AS Latvenergo veidots fonds varētu darboties enerģētikas nozarē, LMT/TET – informāciju tehnoloģiju jomā u.c. Tādējādi secināms, ka Latvijas valsts kapitālsabiedrību fonda izveide starptautisku partnerību attīstībai dotu iespēju piesaistīt liela apmēra investīcijas.

Sagatavot piedāvājumu Latvijas valsts kapitālsabiedrību fonda izveidei starptautisku partnerību attīstībai

Atbildīgā iestāde: LIAA, EM, VK, FM

Termiņš: 31.12.2025.

5. STIMULS MĒROGOJAMU INVESTĪCIJU PROJEKTU ATTĪSTĪBAI LATVIJĀ

Lai nodrošinātu konkurētspējīgas priekšrocības ieguldījumiem Latvijā, bez Eiropas Savienības struktūrfondu atbalstiem ir nepieciešami attiecīgi stimuli mērogojamu projektu attīstīšanai Latvijā. Inovāciju praktiska attīstība visbiežāk tiek īstenota kopīgas sadarbības rezultātā, kur inovāciju līderi – uzņēmumi ar augstāku kapitalizācijas pakāpi un pieejamajām kompetencēm - ap sevi pulcē virkni citu uzņēmumu un zinātniskās institūcijas. Šādas sadarbības rezultātā, kur dažādi uzņēmumi fokusējas uz atšķirīgiem inovāciju elementiem, būtiska ir spēja piesaistīt atbalstu Inovāciju līderiem. Kopš 2021. gada LIAA sadarbībā ar ALTUM kopīgi īsteno Investīciju fondu jeb valsts budžeta programmu Lielo investīciju aizdevums ar kapitāla atlaidi (šobrīd tos regulē Ministru kabineta 2021.gada 6.jūlija noteikumi Nr.503 “Noteikumi par aizdevumiem ar kapitāla atlaidi eksportējošiem komersantiem lielo investīciju projektu atbalstam”). Šīs atbalsta programmas mērķis ir sniegt komersantiem atbalstu dzīvotspējīgu uzņēmējdarbības projektu īstenošanai, veicinot komersantu attīstību, konkurētspēju, eksporta apjoma palielināšanu un nodrošinot finansējumu tādu investīciju projektu īstenošanai, kuri ir vērsti uz jaunu iekārtu un tehnoloģisko procesu ieviešanu. Investīciju projekta ietvaros komersants veic ieguldījumus ražošanas uzsākšanai, paplašināšanai un efektīvizācijai, bet pēc projekta īstenošanas un rezultātu sasniegšanas tiek dzēsta daļa no aizdevuma. Kapitāla atlaide var būt līdz 30% no projekta attiecināmām izmaksām, bet ne vairāk kā 10 milj. EUR.

Minētais instruments ir pierādījis, ka tas jau šobrīd ir fiskāli neitrāls, proti, līdzekļi valsts budžetā tiek atgriezti 5-7 gadu periodā PVN maksājumu veidā, turklāt tiek radītas darba vietas un Latvijas uzņēmumi kļūst konkurētspējīgāki starptautiskajā tirgū. Kopumā aizdevumu programmā (trīs kārtu ietvaros) plānots atbalstīt 37 komersantus, kuru investīciju projektu ietvaros plānots radīt vairāk nekā 1 555 jaunas, labi apmaksātas darba vietas, nodrošinot eksporta apjomu vismaz 489,45 milj. EUR gadā un ieguldījumus pētniecībā un attīstībā vismaz 22,78 milj. EUR apmērā. EM prognozē, ka, ieviešot jaunu lielo investīciju piesaistes fondu, plānojot mērogojamu projektu atbalstu un paredzot finansējumu publiskam atbalstam 80 milj. EUR, valsts budžeta līdzekļu PVN ieņēmumi laika periodā no 2026.gada līdz 2035.gadam pieaugs par 145,9 milj. EUR (proti, 2026.gadā PVN ieņēmumi palielināsies par 7,715 milj. EUR, 2027.gadā – par 9,421 milj. EUR, 2028.gadā – par 19,773 milj. EUR un 2029.gadā – par 23,263 milj. EUR). Plānotais PVN ieņēmumu pieaugums ir balstīts uz PVN ieņēmumu palielināšanos būvdarbiem un iekārtu iegādes izmaksām jeb attiecīgi nomaksātā PVN no apgrozījuma pieauguma (deltas), realizējot projektus.

Lai nodrošinātu investīciju apjoma pieaugumu būtiski atbalstīt uzņēmumus, atbalstu mērķējot tur, kur ir jauna mēroga ambīcijas (projektu apmēram sasniedzot ne tikai 10 milj. EUR, bet 100 milj. EUR un vairāk). Ieviešot jaunu lielo investīciju piesaistes fondu un paredzot finansējumu publiskam atbalstam 80 milj. EUR apmērā, tiktu paplašināts atbalstāmo investīciju projektu loks, sākot no 5 milj. EUR. Investīciju projektu loka paplašināšana veicinātu izaugsmi Latvijas reģionos, kopumā radot vismaz 320 labi apmaksātas darba vietas, eksportu 400 milj. EUR gadā un darba algās iemaksātus vismaz 3,8 milj. EUR gadā. Tāpat tiktu atbalstītas investīcijas gan jaunām iekārtām, gan infrastruktūras izveidei.

Tieši lielo uzņēmumu rīcībā ir finanšu līdzekļi, kas varētu tikt investēti un līdz ar to, īstenojot motivējošus atbalsta pasākumus, kas mērķēti uz uzņēmumiem, ir iespējams gūt iespējami ātrākos rezultātus ar vislielāko atdevi. Jāuzsver, ka lielo uzņēmumu investīcijas saistīti radīs labvēlīgāku vidi arī mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai un darbībai.

Investīciju fonda iespējas ir piemērojamas arī aizsardzības industrijas stiprināšanai, sniedzot atbalstu investīciju projektu realizēšanai, tajā skaitā infrastruktūras izveidei. Divējāda lietojuma tehnoloģijas, kas ir pielāgojamas gan aizsardzības, gan civilām vajadzībām, uzlabo stratēģisko noturību un nodrošina plašāku ekonomisko ietekmi. Piedāvājot pastiprinātu atbalstu

šādiem projektiem, Latvija var veicināt inovācijas, piesaistīt investīcijas un atbalstīt tādu adaptējamu tehnoloģiju izveidi, kas kalpo gan sabiedrības, gan valsts drošības vajadzībām.

Vienlaikus lieli investīciju projekti un to finansēšana rada potenciālu ārvalstu banku piesaistei, kā, piemēram, gadījumos, kad bankas atver savas pārstāvniecības citās valstīs sekojot saviem lielajiem klientiem.

Nodrošināt ar 2026.gadu pastāvīgu finansējumu vismaz 80 milj. EUR apmērā atbalsta programmas īstenošanai, kas paredz mērogojuma investīciju programmu attīstībai Latvijā

Atbildīgā iestāde: **FM, EM, AIM**

Termiņš: **31.12.2025.**

6. INOVĀCIJU IEGULDĪJUMU FONDS INDUSTRIJAS ATTĪSTĪBAI

Fundamentāla nepieciešamība inovāciju atbalsta ekosistēmā ir kapitāla pieejamībai. Kapitāla piesaiste ir neatņemama inovāciju atbalsta sastāvdaļa visos uzņēmumu izaugsmes posmos, kapitalizācijas līmeņos un tehnoloģiju attīstības līmeņos. Lai nodrošinātu visaptverošu kapitāla pieejamību, tiks izveidots Inovāciju ieguldījumu fonds ražošanas atbalstīšanai, tajā skaitā inovācijām aizsardzības industrijā.

Ģeopolitiskās situācijas izmaiņu rezultātā Eiropā ir novērojama stabila tendence būtiski palielināt aizsardzības un divējāda lietojuma inovāciju atbalstu, tostarp izveidojot investīciju fondus. Piemēram, Nīderlandes Aizsardzības ministrija ir paziņojusi par investīciju fondu jaunuzņēmumiem aizsardzības inovāciju atbalstīšanai – kopējais fonda apjoms ir 100 milj. EUR, kur viens uzņēmums varēs pretendēt uz inovāciju atbalstu apmērā līdz 5 milj. EUR. Līdzīga tendence ir novērojama arī kaimiņvalstīs – Igaunijā un Lietuvā. Piemēram, Igaunijā 2024.gadā tiek uzsākts Aizsardzības investīciju fonds, kuru administrēs nacionālais investīciju fonds SmartCap – fonda apjoms noteikts 100 milj. EUR apmērā. Savukārt Lietuvā ir izveidots riska kapitāla fonds 13 milj. EUR apmērā, kā arī Vaučeru programma, kurā atbalstu saņem desmit aizsardzības industrijas uzņēmumi – inovāciju attīstītāji.

Arī Latvijā ir valstiskā līmenī mērķtiecīgi jāstiprina jaunuzņēmumu konkurētspēja militāru un divējāda lietojuma inovāciju radīšanā, ņemot vērā labās prakses piemērus no valstīm citviet Eiropā. Mērķtiecīgai inovāciju atbalstīšanai nepieciešams izveidot Inovāciju ieguldījumu fondu ražošanas atbalstīšanai. Investīciju fonda darbības princips būs līdzīgs citu reģiona valstu fondiem. Tas investēs sēklas kapitāla, iespējkapitāla un izaugsmes kapitāla fondos, kuri atlasīs inovētspējīgus uzņēmumus un administrēs investīciju pārvaldi. Tādējādi tiks izveidots ieguldījumu fondus pārvaldošs fonds jeb fondu-fonds, kas specializējas militāra un divējāda pielietojuma produktu attīstībā. Fonda izveidei būs nepieciešams piešķirt valsts budžeta līdzekļus, kas paredzēti uzņēmējdarbības vides un inovāciju atbalstam. Ņemot vērā Baltijas kaimiņvalstu pieredzi šādu fondu izveidē, nacionālā aizsardzības un divējāda pielietojuma investīciju fondu pārvaldīšana būtu deleģējama ALTUM, kas izveidotu fonda administrēšanas apakšinstitūciju. Šādam pārvaldības modelim ir divas galvenās priekšrocības: 1) privātā kapitāla piesaistes iespējas papildus publiskajam finansējumam; un 2) nepieciešamo kompetenču piesaiste.

Viens no veidiem kā Inovāciju ieguldījumu fondam tiktu piesaistīts privātais kapitāls ir sasaistē ar starptautiskiem liela apmēra aizsardzības jomas iepirkumiem, proti, paplašinot piegāžu drošības prasību tvērumu. Liela apjoma starptautiskajos iepirkumos piemērojamā prasība nodrošināt vietējās industrijas iesaisti piegādes ķēdēs līdz 30% no kopējās līguma summas varēs tikt izpildīta, starptautiskajiem uzņēmumiem veicot investīcijas Inovāciju

ieguldījumu fondā. Tādējādi tiks nodrošināta sinerģija starp piegāžu drošības prasību izpildi un vietējās aizsardzības industrijas attīstību.

Tāpat kapitāla piesaiste gan kapitāla fondiem, gan industrijas uzņēmumiem tiks nodrošināta starptautisko formātu ietvaros. Piemēram, 2024.gadā EIF un Eiropas Komisija izveidoja Aizsardzības Kapitāla mehānismu (*no angļu valodas* - Defence Equity Facility), ar kura palīdzību EIF kā komandīts ieguldīs finanšu līdzekļus privātajos fondos (iespējkapitāla vai privātā kapitāla), kuri aktīvi iegulda Eiropas uzņēmumos, kas attīsta inovatīvas aizsardzības tehnoloģijas ar divējāda pielietojuma potenciālu. Aizsardzības kapitāla mehānisma kopējais finanšu līdzekļu apjoms no 2024.-2027. gadam sasniegs 175 milj. EUR, taču mehānisma veidotāji cer piesaistīt papildus līdz pat 500 milj. EUR privāto investoru kapitāla Eiropas kompāniju atbalstam. Mehānisma mērķauditorija ir patstāvīgi pārvaldīti fondi (ieskaitot jaunas pārvaldības komandas), kas atrodas Eiropas Savienībā vai Norvēģijā. Savukārt fondiem, kas saņem ieguldījumus no Aizsardzības Kapitāla instrumenta, savi ieguldījumi jāveic maza un vidēja lieluma uzņēmumos, ieskaitot jaunuzņēmumus, vai kompānijām, kuru darbinieku skaits nepārsniedz 3000 darbinieku.

Izveidot Inovāciju ieguldījumu fondu, t.sk., drošības un aizsardzības jomai, vienojoties par finansējumu no valsts budžeta vismaz 50 milj. EUR apmērā (uzdevums iekļaujams Drošības industrijas stratēģijā)

Atbildīgā iestāde: AIM, EM

Termiņš: 31.12.2025.

7. NODOKĻU STIMULS IEGULDĪJUMU VEIKŠANAI

Ar IIN reformu no 2025.gada plānots ieviest divu pakāpju IIN likmes – 25,5% ienākumiem līdz 105 300 eiro gadā (8775 eiro mēnesī), 33% – ienākumiem virs šīs robežas. Atbilstoši likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 1.panta pirmās daļas 4.punktam iedzīvotāju IIN sastāv no nodokļa par ienākumu no kapitāla, tajā skaitā nodokļa no kapitāla pieauguma. Līdz ar to šāda IIN likmes diferencēšana pēc būtības demotivē iedzīvotājus veikt ieguldījumus un gūt peļņu no saviem ieguldījumiem.

Samazināt IIN likmi attiecībā uz ienākumiem no kapitāla (tajā skaitā kapitāla pieauguma) gadījumos, kad tiek veikti nākamie ieguldījumi, tādējādi motivējot iedzīvotājus turpināt veikt ieguldījumus ilgtermiņā.

Atbildīgā iestāde: FM, LB

Termiņš: 30.06.2025.

8. SMILŠKASTU PIEEJA INOVĀCIJU ATTĪSTĪBAI

Pievilcīga uzņēmējdarbības vide ir viens no priekšnosacījumiem jaunu investīciju ieplūšanai, līdz ar to, lai spētu reaģēt un veicinātu Latvijā inovatīvas uzņēmējdarbības attīstību, ir būtiski priekšlaicīgi nodrošināt regulatīvo vidi jeb smilškastu pieeju. Šāda metode sniedz iespēju testēt un pārbaudīt inovatīvu pakalpojumu atbilstību regulatīvajām prasībām, palīdzot uzņēmējam izprast normatīvo regulējumu un vienlaikus nodrošinot uzņēmējdarbības attīstības vērstu pieeju. Regulatīvā smilškaste dod iespēju iepazīt un identificēt iespējamās barjeras inovāciju attīstībā, tāpat tā palīdz savlaicīgi identificēt riskus, stiprināt jomas turpmāku attīstību, kā arī aizsargāt lietotāja intereses. LB šādu risinājumu veiksmīgi ir piemērojuši

FINTECH sektorā, taču ņemot ar vien jaunu inovatīvu uzņēmējdarbības modeļu ienākšanu ir būtiski paplašināt pieeju pakalpojumu nodrošināšanā, ļaujot ienākt tautsaimniecībā jaunām investīcijām un vienlaikus pozicionējot Latviju kā atvērtu tirgu inovatīvai uzņēmējdarbībai.

Smilškastu pieeja inovāciju jomā ļaus testēt inovatīvus produktus, tehnoloģijas vai pakalpojumus, kuru testēšanai izmantojamā vide nav pilnībā regulēta. Ar regulējumu tiks veicināta tiesiskā noteiktība speciālās regulatīvās vides izveidei un īstenošanai, tostarp radot iespēju, pamatojoties uz tiesisko attiecību noteiktību un stabilitāti, Latvijā reģistrētam komersantam vai zinātniskai institūcijai testēt produktus. Šāda pieeja speciālās regulatīvās vides izveidei un īstenošanai Latvijā veicinātu inovāciju attīstību, palielinātu ekonomisko konkurētspēju, nodrošinātu elastību un drošību, kā arī veidotu labvēlīgu vidi gan komersantiem, gan patērētājiem. Šādas speciālās regulatīvās vides izveide ir būtiska komersantiem, lai tiktu radīta atbilstoša vide inovatīvu produktu un pakalpojumu testēšanai, nodrošinot sadarbību ar valsts institūcijām, tādējādi mazinot finanšu un laika resursus, ko komersanti patērētu, veicot testēšanu individuāli.

Attīstīt regulatīvās vides jeb smilškastes pieeju inovāciju attīstībai un jaunu tirgus spēlētāju piesaistei	
Atbildīgā iestāde: EM	Termiņš: 31.12.2025.
Izstrādāt vienotu pieeju – normatīvo regulējumu “Noteikumi par speciālās regulatīvās vides izveidi un īstenošanu” inovāciju projektu uzsākšanai smilškastu ietvaros Latvijā	
Atbildīgā iestāde: EM	Termiņš: 30.06.2025.
Apzināt potenciālos inovāciju projektus, kam nepieciešams smilškastu regulējums, un īstenot vismaz vienu pilotprojektu, kas veicinās Latvijas kā inovatīvas un uz moderniem tehnoloģiskiem risinājumiem vērstas valsts tēlu, un izstrādāt tam smilškastes regulējumu	
Atbildīgā iestāde: LIAA, EM sadarbībā ar VARAM, Rīgas domi	Termiņš: 31.12.2025.

9. SAMĒRĪGS RISKU VADĪBU PROCESS KREDĪTIESTĀDĒS

Gan uzņēmumu pārstāvji, gan kredītiestādes apliecina, ka Latvijas komersanti arvien biežāk izvēlas atvērt norēķinu kontus, un līdz ar to arī turēt savus līdzekļus ārvalstīs. Minētā tendence saistīta ar Latvijas kredītiestāžu strikto pieeju attiecībā uz veikto maksājumu un to pamatojošo dokumentu pārbaudēm. Lai novērstu minēto Latvijas ekonomikai nelabvēlīgo situāciju, ir nepieciešams pārskatīt uzraudzības prasības kredītiestādēs, iespējami samazinot kontroles procesus attiecībā uz kontu atvēršanu un maksājumiem, tādējādi ļaujot Latvijas kredītiestādēm konkurēt ar citu ES dalībvalstu bankām.

Pārskatīt praksē riskos balstīto pieeju klientu izvērtēšanai kredītiestādēs, un precizēt vadlīnijas, kas paredz iespējami samazināt kontroles procesus attiecībā uz kontu atvēršanu un maksājumiem, kā arī īstenot papildus informēšanas kampaņas par labo praksi klientu apkalpošanā, kas ir mērķēta uz biznesa apkalpošanu Latvijā	
Atbildīgā iestāde: LB, FNA	Termiņš: 30.06.2025.

10. UZŅĒMUMU REĢISTRĒŠANAS ATVIEGLOŠANA

Ārvalstu investoriem, kuri vēlas reģistrēt uzņēmumus Latvijas Uzņēmumu reģistrā vai kļūt par dalībniekiem Latvijas uzņēmumos, bieži nākas saskarties ar pārlietu sarežģītiem un birokrātiskiem procesiem. Šīs grūtības ietver dokumentu sagatavošanu, apliecināšanu un tulkošanu, kas rada ievērojamas izmaksas un liekus kavējumus. Piemēram, Austrālijas pilsonis, kurš vēlas kļūt par dalībnieku Latvijas startup uzņēmumā, saskaras ar sarežģītu procesu, kurā ir jāorganizē izraksti no Austrālijas uzņēmumu reģistra, jānodrošina šo dokumentu apostilizācija, tulkošana latviešu valodā, kā arī notariāla tulkojumu apliecināšana. Šī procesa izpilde ir laikietilpīga, rada ievērojamas izmaksas un demotivē ārvalstniekus darboties Latvijas uzņēmējdarbības vidē.

Līdzīgi sarežģījumi vērojami arī attālinātas identifikācijas jomā. ASV investoriem bieži vien nav pieejams ES e-paraksts, savukārt esošie risinājumi, piemēram, Latvijas eID karšu izsniegšana, prasa personīgu apmeklējumu Latvijas vēstniecībā, kas ir ļoti sarežģīti un laikietilpīgi. Šāda birokrātija būtiski samazina Latvijas pievilcību kā investīciju galamērķim un veicina investīciju zaudēšanu.

Minētās situācijas risināšanai iespējami vairāki virzieni. Attiecībā uz iesniedzamajiem dokumentiem izvirzīto prasību vienkāršošanu būtu jāizvērtē iespēja pieņemt ārvalstu uzņēmumu reģistru dokumentus bez nepieciešamības pēc apostilizācijas, ja tie ir pieejami uzticamās starptautiskās datubāzēs vai elektroniskos reģistros. Alternatīvs risinājums varētu būt atļauja iesniegt dokumentus angļu valodā vai ieviest automatizētus tulkošanas risinājumus, kas pieejami sadarbībā ar Uzņēmumu reģistru, vai atcelt prasību pēc notariāli apliecinātiem tulkojumiem, ja dokumentu oriģināli ir starptautiski saprotamā formā.

Vienlaikus nepieciešams strādāt pie procesu pilnīgas digitalizācijas, nodrošinot ka visa uzņēmuma reģistrācijas vai dalībnieku izmaiņu procedūra ir veicama tikai elektroniski, izmantojot vienotu digitālu platformu. Tāpat lietderīgi varētu būt Izveidot lietotājam draudzīgu vadlīniju kopumu ārvalstu investoriem, kas skaidri apraksta, kā veikt nepieciešamās darbības, lai reģistrētu uzņēmumu vai kļūtu par tā dalībnieku. Ņemot vērā, ka pilnīga procesa digitalizācija visticamāk prasīs pietiekami ilgu laiku, līdz tam būtu nopietni jāpadomā par ārvalstniekiem pieejamu attālinātas identifikācijas risinājumu ieviešanas vai iespēju nodrošināt ārvalstu investoriem piekļuvi Latvijas eID kartei vai kvalificētam elektroniskajam parakstam, izmantojot attālinātas procedūras.

Pārskatīt prasības ārvalstu klientiem, kas vēlas reģistrēt uzņēmumus Latvijas Uzņēmumu reģistrā, lai mazinātu birokrātiju, piemēram, notariālā apliecinājuma prasības, dokumentu valodas, un ieviest attālinātas identifikācijas risinājumus

Atbildīgā iestāde: TM, VARAM

Termiņš: 31.12.2025.

11. LATVIJAS BANKAS PILVARAS, JA TIEK ATTEIKTA SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS KONTA ATVĒRŠANA

Uzņēmumi joprojām saskaras ar situāciju, kurā tiek atteikta saimnieciskās darbības konta atvēršana kredītiestādē, to pamatojot ar pārāk augstiem riskiem no komersanta puses. Līdz šim dažādos formātos ir mēģināts rast risinājums, kā piemēram, izvērtēta iespēja ieviest limitētu pakalpojumu apjomu juridiskajām personām, kas darbotos pie zemākiem, definētiem riskiem ar ierobežotām saimnieciskās darbības konta funkcionalitātēm. Taču risinājums joprojām nav ieviests, līdz ar to, ir nepieciešams kāds alternatīvs risinājums atteikuma situācijā.

Lai spētu apzināt vai kredītiestāžu atteikumi ir pamatoti un nav skaidrojumi ar pārlietu lielu piesardzību tiek piedāvāts noteikt Latvijas Bankai tiesības gadījumos, kad komersantam atsaka saimnieciskās darbības konta atvēršanu pārvērtēt konkrēto lietu un piedāvāt turpmāko rīcību. Šādas pilnvaras ļautu gan vērtēt esošo kredītiestāžu rīcību, gan nepieciešamības gadījumā izstrādāt pielāgotus instrumentus.

Noteikt Latvijas Bankai tiesības gadījumos, kad komercbankas atsaka konta reģistrēšanas iespēju dēļ iespējami augstiem riskiem, pārvērtēt konkrēto lietu un lemts par turpmāko rīcību konta atvēršanai

Atbildīgā iestāde: **LB, FM**

Termiņš: **31.12.2025.**

FINANSĒJUMA PIEEJAMĪBA

Ekonomiskā aprīte pasaulē nekad neapstājas, tāpēc finansējuma pieejamība uzņēmumiem ir kritiska veiksmes sastāvdaļa. Lai nodrošinātu Latvijas uzņēmumu potenciāla izmantošanu, ir būtiski rast operatīvus risinājumus finanšu pieejamības nodrošināšanai strauji augošiem uzņēmumiem visos to attīstības posmos. Tāpat, lai nodrošinātu uzņēmumu konkurētspēju inovāciju jomā, svarīgs elements ir tehnoloģiju pārnese no akadēmiskās vides uz uzņēmējdarbības vidi. No uzņēmēju skatu punkta izšķiroši ir tas, cik pieejama, ērti atrodamā un viegli saprotama informācija par atbalsta saņemšanas iespējām dažādos rakursos.

12. ATBALSTA PAPLAŠINĀŠANA UZŅĒMUMU PRODUKTIVĪTĀTES KĀPINĀŠANAI, T.SK., STRAUJI AUGOŠAJOS UZŅĒMUMOS

Eiropas Savienības fondu un ANM ietvaros Latvijas uzņēmējiem digitālās transformācijas un produktivitātes veicināšanai ir pieejams ievērojams finansējums – 745,1 milj. EUR. Šie līdzekļi paredzēti, lai atbalstītu uzņēmumus viņu centienos uzlabot procesus, ieviest inovatīvas tehnoloģijas un paaugstināt darbības efektivitāti. Īpaša nozīme tiek piešķirta strauji augošajiem uzņēmumiem, piemēram, jaunuzņēmumiem un FINTECH nozarei, kas ir vieni no inovāciju virzītājiem Latvijā. Tomēr, lai paredzētie ieguldījumi veicinātu inovatīvas uzņēmējdarbības attīstību, ir būtiski, lai atbalstiem spētu kvalificēties pēc iespējas vairāk komersantu, līdz ar to nepieciešams pārskatīt atbalsta nosacījumus, ļaujot arī strauji augošiem uzņēmumiem, t.sk. FINTECH sektora uzņēmumiem, kvalificēties esošajām atbalsta programmām. Tāpat būtiski ir stimulēt biznesa ideju attīstību jomās, kurās šobrīd strauji aug tirgus pieprasījums, piemēram, mākslīgais intelekts, kriptonezare u.c.

Saskaņā ar Regulas Nr. 651/2014, 13.panta d) apakšpunktu atbalsts netiek piešķirts finanšu un apdrošināšanas darbībai (NACE 2. red. K sadaļa "Finanšu un apdrošināšanas darbības"), vienlaikus šāds ierobežojums netiek paredzēts atbalstam, kas sniegts saskaņā ar Regulu Nr.2023/283. Līdz ar to, lai nodrošinātu nozarei draudzīgākus atbalsta kvalificēšanās nosacījumus, Ekonomikas ministrija paredz veikt grozījumus tās atbildībā esošajās atbalsta programmās, nosakot, ka atbalsta programmās, kurās tiek piemērots de minimis regulējums saskaņā ar Regulu Nr.2023/2831 kā neatbalstāmā nozare netiek noteikta finanšu un apdrošināšanas darbība (NACE 2. red. K sadaļa "Finanšu un apdrošināšanas darbības").

Ekonomikas ministrija izvirza uzdevumu pārskatīt atbalsta nosacījumus un veikt grozījumus šādos atbalsta pasākumos:

- SAM 1.2.2.1. pasākums – "Atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā" (Tiesību aktu portāla ID 24-TA-672),
- SAM 1.2.1.2. pasākums – "Produktivitātes aizdevumi uzņēmumu inovācijām" (Tiesību aktu portāla ID 23-TA-2315),
- SAM 1.2.3.2. pasākums – "Iespējkapitāla ieguldījumi", Ministru kabineta 2023.gada 15. augusta noteikumi Nr. 463 programmas "Iespējkapitāla ieguldījumi" īstenošanas noteikumi
- SAM 1.2.3.3. pasākums – "Starta, izaugsmes aizdevumi", Ministru kabineta 2016.gada 31.maija noteikumi Nr.328 "Noteikumi par mikroaizdevumiem, starta un izaugsmes aizdevumiem"
- SAM 1.2.3.5. pasākums – "Aizdevumi produktivitātes kāpināšanai", Ministru kabineta 2009.gada 15.septembra noteikumi Nr.1065 "Noteikumi par aizdevumiem sīko (mikro), mazo un vidējo saimnieciskās darbības veicēju un lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību attīstības veicināšanai"
- 2.2.1.4.i. investīcija – "Finanšu instrumenti komersantu digitālās transformācijas veicināšanai", Ministru kabineta 2022.gada 5.jūlija noteikumi Nr.421 "Eiropas Savienības Atvēršanas un noturības mehānisma plāna 2.2. reformu un investīciju virziena "Uzņēmumu digitālā transformācija un inovācijas" 2.2.1.4.i. investīcijas "Finanšu instrumenti komersantu digitālās transformācijas veicināšanai" īstenošanas noteikumi"
- 2.2.1.2.i. investīcija – "Atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā" Ministru kabineta 2023.gada 10.janvāra noteikumi Nr.10 "Latvijas Atvēršanas un noturības mehānisma plāna 2. komponentes "Digitālā transformācija" 2.2. reformu un investīciju virziena "Uzņēmumu digitālā transformācija un inovācijas" 2.2.1.r. "Uzņēmējdarbības digitālās transformācijas pilna cikla atbalsta izveide ar reģionālo tvērumu" 2.2.1.2.i. investīcijas "Atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā" īstenošanas noteikumi",
- SAM 1.2.1.1. pasākuma otrā kārtā - "Atbalsts jaunu produktu attīstībai un internacionalizācijai" (Tiesību aktu portāla ID 23-TA-2461).

Šo izmaiņu mērķis ir nodrošināt, lai gan inovatīvie, gan strauji augošie uzņēmumi, īpaši tehnoloģiju un inovatīvo nozaru pārstāvji, varētu pilnvērtīgi izmantot pieejamo atbalstu. Tas sekmēs ne tikai atsevišķu uzņēmumu izaugsmi, bet arī veicinās Latvijas ekonomikas konkurētspēju globālajā tirgū.

Pārskatīt atbalsta nosacījumus un paplašināt atbalsta saņēmēju loku, veicot grozījumus šādu EM pārziņā esošu programmu normatīvajā regulējumā:

- SAM 1.2.2.1. pasākums – "Atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā",
- SAM 1.2.1.2. pasākums – "Produktivitātes aizdevumi uzņēmumu inovācijām",
- SAM 1.2.3.2. pasākums – "Iespējkapitāla ieguldījumi"
- SAM 1.2.3.3. pasākums – "Starta, izaugsmes aizdevumi",
- SAM 1.2.3.5. pasākums – "Aizdevumi produktivitātes kāpināšanai",
- SAM 1.2.1.4. pasākums – "Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai",
- 2.2.1.4.i. investīcija – "Finanšu instrumenti komersantu digitālās transformācijas veicināšanai",

2.2.1.2.i. investīcija – "Atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā".

SAM 1.2.1.1. pasākuma otrā kārtā - "Atbalsts jaunu produktu attīstībai un internacionalizācijai"

Atbildīgā iestāde: EM

Termiņš: 31.12.2025.

13.GARANTIJAS UZŅĒMUMU OBLIGĀCIJĀM

Šobrīd uzņēmumiem ir pieejamas individuālās garantijas un portfelgarantijas, kas kalpo kā papildus nodrošinājums uzņēmuma saistībām bankā. Garantiju izsniedz uzņēmumiem, kuriem ir nepietiekošs nodrošinājums, lai saņemtu aizdevumu vai lai saņemtu aizdevumu nepieciešamajā apmērā, bet ir caurspīdīga finanšu vēsture un pozitīva kredītspēja. Šie atbalsta instrumenti būtiski palīdz uzņēmumiem nodrošināt piekļuvi finansējumam, kas nepieciešams to izaugsmei un attīstībai. Garantijas sniedz ALTUM, kas darbojas, lai risinātu tirgus nepilnības, proti, situācijas, kad privātais sektors nespēj nodrošināt finansējumu pietiekamā apjomā vai atbilstošos nosacījumos. ALTUM garantijas palīdz pārvarēt šīs barjeras, veicinot uzņēmumu konkurētspēju un spēju investēt inovācijās, digitalizācijā un citās stratēģiski nozīmīgās jomās.

Uzņēmumu attīstības un finansēšanas iespēju paplašināšanai būtiski ir izveidot garantiju sistēmu uzņēmumu obligācijām, kas palīdzētu piesaistīt kapitālu un veicinātu uzņēmumu izaugsmi, īpaši MVU. Šādas garantijas nodrošinātu lielāku uzticamību potenciālajiem investoriem, mazinot risku un sekmējot investīcijas dažādos uzņēmējdarbības sektoros.

Garantiju sistēma būtu izstrādājama tā, lai:

- Veicinātu MVU spēju piesaistīt līdzekļus caur kapitāla tirgu;
- Nodrošinātu papildu drošību investoriem, kuri iegādājas uzņēmumu obligācijas;
- Atbalstītu inovācijas un uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšanu globālajā tirgū.

Izveidojot šādu garantiju mehānismu, tiks stiprināts Latvijas kapitāla tirgus, kā arī nodrošināta uzņēmumu piekļuve alternatīviem finansēšanas avotiem, kas ir nozīmīgi ekonomikas attīstības un ilgtspējas nodrošināšanai.

Izveidot garantijas mehānismu uzņēmumu obligācijām, veicot grozījumus MK 16.06.2020. noteikumos Nr.383 "Noteikumi par garantijām saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai"

Atbildīgā iestāde: EM

Termiņš: 30.06.2025.

14. ALTUM IEGULDĪJUMI DARĪJUMIEM AR KOLEKRTĪVĀS FINANSĒŠANAS PLATFORMĀM

Laikā, kad banku uzņēmumu kreditēšanas apjomi ir valsts līmenī neapmierinoši, arvien pieaugoši uzņēmēji izmanto alternatīvos finansētājus (kā piemēram kopfinansēšanas platformas), lai piesaistītu sava biznesa attīstībai nepieciešamos līdzekļus.

Lai veicinātu kopfinansēšanas platformu aktīvu lomu kreditēšanā un nodrošinātu stabilāku un paredzamāku finansējumu uzņēmumiem, kas piesaista līdzekļus caur kopfinansēšanas platformām, būtu nepieciešams izveidot ALTUM programmu, kuras ietvaros 20 milj. EUR

tiktu ieguldīti Latvijas MVU, līdzfinansējot darījumos kopā ar Latvijas bankas licencētām kopfinansēšanas platformām. Katrā platformas publicētā aizdevumā ALTUM paredzētais līdzfinansējums būtu līdz 50% no kredīta apmēra, finansējumu piešķirot ar tādiem pašiem nosacījumiem kā pārējie platformas piesaistītie investori. ALTUM var papildus izvirzīt savus ieguldījumu nosacījumus, piemēram, ierobežojot finansējuma saņēmēju nozares vai reģionus, lai precīzāk mērķētu programmas mērķauditoriju. Ieguldot caur platformām ALTUM nodrošinātu enkurinvestora lomu, kas platformām ļautu piedāvāt finansējumu plašāk un uz uzņēmumiem labvēlīgākiem nosacījumiem (piemēram, garākiem termiņiem). Vienlaikus uzsverams, ka ALTUM ar ieguldīto kapitālu nodrošinātu tirgus situācijai atbilstošu atdevi un varētu noteikt dažādus ierobežojumus attiecībā uz kredītu kvalitātes kontroli. Pēc tirgus dalībnieku aplēsēm un balstoties uz vēsturiskiem kredītu izsniegšanas apjomiem, piedāvātais 20milj. EUR finansējums varētu tikt izsniegts uzņēmumiem 1- 2 gadu termiņā.

Izstrādāt atbalsta instrumentu, kuras ietvaros ALTUM 20 milj. EUR apmērā veic ieguldījumus Latvijas MVU, līdzfinansējot darījumus kopā ar LB licencētām kolektīvās finansēšanas platformām

Atbildīgā iestāde: **ALTUM, EM, LB**

Termiņš: **31.12.2025.**

15. TEHNOLOĢIJU PĀRNESE UZ SPIN-OFF UZŅĒMUMU

Atbilstoši Rīgas Tehniskās universitātes veiktajā tirgus pētījumā “Tehnoloģiju pārnese uz spin-off uzņēmumu” norādītajam spin-off uzņēmumu attīstība Latvijā virzās lēnā tempā. Tikai nedaudzi, iespējams, nedaudz vairāk nekā desmit jaunu uzņēmumu pēdējo gadu laikā ir efektīvi realizējuši tehnoloģijas pārneses procesu saistībā ar zinātniskajām institūcijām, lai uzsāktu savu darbību, nodrošinot investīcijas un publisko finansējumu (neuzskaitot tā saucamos čaulas uzņēmumus, kas noslēdz licences līgumus pētniecības projektu rezultātu izpildes rādītāju prasību dēļ, un kuru darbība nerezultējas ar tālāko tehnoloģiju virzību tirgū). Precīzs ar tehnoloģijas pārnesi saistītu spin-off uzņēmumu skaits nav skaidrs, un tas norāda uz nepieciešamību veikt šādu spin-off uzņēmumu uzskaiti Latvijā nākotnē. Ir svarīgi izprast ne tikai to, cik daudz spin-off uzņēmumu rodas, bet arī to, cik daudzi izdzīvo un gūst panākumus tirgū. Šīs zināšanas ir būtiskas, lai uzlabotu tehnoloģijas pārneses sistēmu un tā būtu efektīvāka nākotnē.

Ir dažādi iemesli, kāpēc Latvijā netiek aktīvi veidoti zinātnisko institūciju spin-off uzņēmumi. Zinātniskās institūcijas norāda, ka sava loma tajā ir gan likumdošanas jautājumiem, gan pētnieku ieinteresētībai iesaistīties jaunu uzņēmumu radīšanā. Novērojumi arī liecina, ka tehnoloģiju pārnesei un ar to atbalstošiem procesiem zinātniskajās institūcijās tiek piešķirti ierobežoti resursi. Ierobežojumi lielā mērā ir saistīti ar ierobežoto tehnoloģijas pārneses ekspertu skaitu. Šis ierobežojums ietekmē esošo tehnoloģijas pārneses procesu sakārtošanu, zinātnieku efektīvu iesaisti, atbalsta aktivitātes spin-off uzņēmumu komandām un to aktīvu iesaistīšanos ekosistēmas attīstībā.

Zinātniskās institūcijas norāda, ka LIAA pasākuma “Atbalsts pētniecības rezultātu komercializācijai” ir bijusi nozīmīgs stimuls, lai aktualizētu jautājumu par spin-off uzņēmumu veidošanu. Tajā pašā laikā zinātnisko institūciju gatavība nodrošināt atbalstošus tehnoloģijas pārneses procesus bija ierobežota. Lielā mērā spin-off uzņēmumu dibināšanas stimuls bija galvenokārt mērķtiecīgi realizētās LIAA programmas rezultāts, kas nodrošināja piekļuvi resursiem, lai šo procesu veicinātu. Ilgtermiņā spin-off uzņēmumu rašanos ir jāsaista ar zinātniskajām institūcijām un atbalstošiem procesiem, kur galvenā loma ir tehnoloģiju pārneses centra darbam.

Kopējais (valsts, tai skaitā augstskolu, uzņēmumu, ārvalstu) finansējums P&A Latvijā 2022.gadā bija 291,72 milj. EUR jeb 0,75 % no IKP. Dažādos politikas plānošanas dokumentos, tai skaitā Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027.gadam kopējais sasniedzamais P&A ieguldījumu mērķis 2027.gadam noteikts 1,5 % no IKP jeb, balstoties uz Ekonomikas ministrijas 2023. gada aplēsēm, – 806 milj. EUR. Ja šis 2027.gada mērķis būtu jāsasniegt 2022.gadā, kopējiem ieguldījumiem P&A būtu jāpieaug 2,77 reizes jeb par 514 milj. EUR.

Tādējādi secināms, ka bez papildus stimuliem, saglabājoties līdzšinējam P&A finansējuma īpatsvaram, straujš P&A finansējuma pieaugums (īpaši valsts un privātajā sektorā) tuvākajos gados būs liels izaicinājums. Vienlaikus jāatzīmē, ka Latvijas uzņēmējdarbību raksturo liels zemas pievienotās vērtības produktu īpatsvars, augsta resursu intensitāte un sadarbības un integrācijas trūkums globālajās vērtību ķēdēs. Arī inovatīvo uzņēmumu īpatsvars Latvijā ir viens no zemākajiem ES – 32,9% (2016.–2018.gadu pārskata periodā), salīdzinot ar vidēji 49,1% ES). Līdztekus valsts intervencei P&A un inovāciju sekmēšanā, izmantojot valsts atbalsta instrumentus, īpaši tos, kas vērsti uz P&A un inovāciju atbalstu gan uzņēmumos, gan agrīnākos tehnoloģiju gatavības līmeņos valsts zinātniskajām institūcijām, viens no pamata nosacījumiem straujākai inovāciju ienākšanai tirgū ir izveidots un nostiprināts normatīvais ietvars, kas sniedz iespēju par publiskiem līdzekļiem finansēta valsts zinātnisko institūciju zinātniska pētījuma rezultātā radītu tiesību uz zinātību, tehnoloģiju, izgudrojumu vai augu šķirni nodošanai ar nolūku radīt komerciālus, tirgū ieviešamus un pieprasītus produktus, tehnoloģijas, pakalpojumus vai citus pielietojumus. Citiem vārdiem – ir nepieciešams ietvars, kas ļauj nodrošināt par publiskiem līdzekļiem radītas zinātnības, tehnoloģijas, izgudrojuma vai augu šķirni tiesību pārnesi uzņēmējdarbības vidē, tādējādi padarot sabiedrībai pieejamus jaunus vai būtiski uzlabotus produktus vai pakalpojumus. Līdz ar to, lai sekmētu lielākus ieguldījumus P&A ir izstrādāts likumprojekts “Grozījumi Zinātniskās darbības likumā”(23-TA-2275), kas paredz noteikt regulējumu attiecībā uz valsts zinātniskās institūcijas tiesībām uz publiskā finansējuma rezultātā radītu zinātību, tehnoloģiju, izgudrojumu vai augu šķirni, kā arī paredz noteikt deleģējumu izstrādāt Ministru kabineta noteikumus, kas sniegtu tiesiskā regulējuma ietvaru un noteiktu par publiskas finanšu palīdzības finansēta valsts zinātnisko institūciju pētījuma rezultātā radītu tiesību uz zinātību, tehnoloģiju, izgudrojumu vai augu šķirni komercializācijas un šo tiesību nodošanas atlīdzības noteikšanas kārtību.

Ņemot vērā minēto, arī turpmāk nepieciešams īstenot atbalsta programmas tehnoloģiju pārnesi uz spin-off uzņēmumiem, galveno uzmanību pievēršot ilgtermiņa plānošanai un pētnieku izglītībai, un tādējādi nodrošinot nepārtrauktus panākumus tehnoloģiju komercializācijā. Vienlaikus nozares eksperti aicina iekļaut pētniecības projektos finansiālu atbalstu patentu meklējumiem un reģistrācijai. Tāpat būtu nepieciešams domāt par atbalsta mehānismiem, kas palīdzētu piesaistīt ārvalstu zinātniekus un pētniekus. Tālākai sekmīgai iniciatīvas virzībai būtu nepieciešams izvērtēt grantu pieejamību agrīnas stadijas biznesa ideju attīstīšanai augstākās izglītības un pētniecības sektorā. Neliela apmēra granti (30 000-50 000 EUR) būtu piemērots instruments kā stimulēt jaunu, potenciālu biznesa ideju attīstībai un komercializācijai arī akadēmiskajā vidē.

Vienlaikus ir nepieciešams pārskatīt tehnoloģiju pārneses projektiem pieejamo atbalsta apmēru, jo šobrīd, atbilstoši uzņēmumu secinājumiem, agrīnas stadijas pētnieciskajiem darbiem 25 000 EUR finansējuma apjoms, ir identificējams kā ierobežojošs faktors mērogojamu projektu attīstībai. Turklāt jāņem vērā, ka šobrīd citās programmās (*kompetences centri*²) jau atlasas ir noslēgušās, un faktiski finansējums pārējiem Latvijas uzņēmumiem nav pieejams.

Ieviest atbalstu agrīnas stadijas biznesa ideju attīstīšanai augstākās izglītības un pētniecības sektorā un tehnoloģiju pārnesi uz spin-off uzņēmumiem, kā arī pārskatīt esošos tehnoloģiju pārnesi pieejamos atbalsta sliekšņus un palielināt tos, izstrādājot grozījumus ES fondu 1.2.1.4.pasākuma regulējošos normatīvajos aktos³

Atbildīgā iestāde: EM, LIAA

Termiņš: 30.06.2025.

16.BIZNESĀ ATBALSTA INFORMĀCIJA VIENUVIET – BUSINESS.GOV.LV

Ņemot vērā ikdienā pieejamās informācijas apjomu, ko izplata dažādas ticamības informācijas avoti, ir ļoti būtiski uzņēmējiem nodrošināt vienu platformu, kurā tiek nodrošināta uzticama un aktuāla informācija par visiem uzņēmējiem pieejamajiem atbalsta veidiem.

Svarīgi ir nodrošināt, lai informācija uzņēmējiem būtu viegli saprotama un skaidra, ņemot vērā dažādu uzņēmējdarbības nozaru un uzņēmumu lielumu īpatnības. Papildus nepieciešams piedāvāt vienotas informatīvas veidnes vai informatīvas vienlapas, kas izskaidro pieejamās atbalsta programmas un kuras varētu izplatīt arī uzņēmēju asociāciju biedriem. Tāpat būtiski ir veidot interaktīvus rīkus, kas ļauj uzņēmējiem ātri un vienkārši identificēt atbalsta iespējas, kas piemērotas konkrētām nozarēm, uzņēmuma lielumam vai darbības attīstības posmam.

Šādā veidā uzņēmējam tiek dota iespēja ātri un efektīvi vienkopus atrast visu nepieciešamo informāciju, lai izvērtētu iespējas saņemt kādu no pieejamiem atbalstiem.

Informācija par Ekonomikas ministrijas izstrādātajiem atbalsta instrumentiem ir pieejama Ekonomikas ministrijas tīmekļa vietnē sadaļā ES un fondi, ES fondu atbalsts 2021-2027 vai Atvēršanas fonds. Taču, ņemot vērā to, ka LIAA ir pirmais kontaktpunkts, kurā uzņēmēji griežas ar konsultācijām par uzņēmējdarbības uzsākšanu vai attīstību, lai vienuviet nodrošinātu iespējami plašu un uz klientu orientētu informāciju par atbalsta iespējām uzņēmējiem, ir nepieciešams, lai platformā business.gov.lv turpmāk ir pieejama informācija par visiem uzņēmējiem pieejamiem atbalsta instrumentiem.

Nodrošināt platformā business.gov.lv vienkopus pieejamu un aktuālu informāciju par visām uzņēmējiem mērķētajām atbalsta programmām

Atbildīgā iestāde: LIAA

Termiņš: 30.06.2025.

KAPITĀLA TIRGUS ATTĪSTĪBA

Lai kredītiestādes varētu turpināt palielināt kredītu izsniegšanas apjomus, būtiski aktivizēt kapitāla tirgu, ieviešot mehānismus, kas to stimulēs. Nepieciešams attīstīt dažādu ieguldījumu aktīvāku izmantošanu, nosakot konkrētus un prioritārus mērķus. Vienlaikus jāuzsver, ka izveidotajiem stimuliem jānodrošina ne tikai uzņēmumu, bet arī iedzīvotāju aktīva iesaiste

³ MK 07.11.2023. noteikumi Nr.644 "Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Pētniecības un inovāciju kapacitātes stiprināšana un progresīvu tehnoloģiju ieviešana uzņēmumiem" 1.2.1.4. pasākuma "Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai" īstenošanas noteikumi"

kapitāla tirgū, tādēļ ilgtermiņa attīstībai būtiska uzmanība pievēršama finanšu pratības veicināšanai Latvijas iedzīvotāju vidū.

17. BUSINESS READY METODIKA

Finanšu sektoram ir būtiska loma kapitāla sadalē ekonomikā. Labi attīstītas finanšu sistēmas, kas piedāvā plašu finanšu pakalpojumu un produktu klāstu, veicina ekonomikas izaugsmi, galvenokārt uzlabojot resursu piešķiršanu un veicinot tehnoloģiskās inovācijas. Labi funkcionējošas finanšu sistēmas var palīdzēt palielināt noturību pret satricinājumiem un var veicināt uzņēmumu formalizāciju. Turklāt finanšu sistēmām ir svarīga loma ienākumu sadalē, veidojot indivīdiem pieejamas ekonomiskās iespējas. Nodrošinot nabadzīgos sabiedrības slāņus ar piekļuvi finansējumam, finanšu sektors var palīdzēt samazināt nabadzību un ienākumu nevienlīdzību.

Lai novērtētu uzņēmējdarbības un investīciju vidi Pasaules banka ir izstrādājusi jauno “Business ready” pētījuma metodiku, kas paredz katru gadu izvērtēt uzņēmējdarbības un investīciju vidi visā pasaulē. Pētījums “Business ready” aizvieto iepriekšējo Pasaules bankas pētījumu “Doing Business”. Pirmie trīs “Business ready” ziņojumi plānoti kā pilotziņojumi, pakāpeniski pilnveidojot metodoloģiju. Pirmais “Business ready” ziņojums aptver 50 valstis (t.sk. Igauniju), savukārt otrajā ziņojumā, kuru plānots publicēt 2025.gada septembrī, tiks iekļautas papildu 50 valstis, tostarp arī Latvija. “Business ready” ietver 10 tēmas – uzņēmumu ienākšana, pakalpojumi uzņēmumiem, uzņēmumu atrašanās vieta, darbaspēks, finanšu pakalpojumi, starptautiskais tirgus, nodokļi, strīdu izšķiršana, tirgus konkurētspēja, uzņēmējdarbības konkurētspēja un uzņēmuma maksātspēja, kas aptver visu uzņēmuma dzīves ciklu, izvērtējot to no tā darbības uzsākšanas un veikšanas (vai paplašināšanas) līdz slēgšanai (vai reorganizēšanai). Izvērtējums tiek veikts gan attiecībā uz tiesisko regulējumu, gan tā īstenošanu, aptaujājot gan publiskā, gan privātā sektora pārstāvjus. Līdz ar to, lai nodrošinātu Latvijai objektīvu un augstvērtīgu novērtējumu, atbildīgajām institūcijām nepieciešams padziļināti izvērtēt metodoloģiju, preventīvi un mērķtiecīgi strādājot pie aspektiem, kuros Latvijai nepieciešams vēl uzlabot uzņēmējdarbības vidi.

Sagatavot analītiku par “Business ready” metodikas apsvērumiem finanšu pakalpojumu jomā, apzināt labo praksi un izvirzīt konkrētus uzdevumus, kuru izpilde ļaus Latvijai gūt augstāku vērtējumu Pasaules bankas starptautiskajā novērtējumā

Atbildīgā iestāde: EM, LB, FM

Termiņš: 30.06.2025.

18. BANKU OBLIGĀCIJU EMISIJAS INSTRUMENTS

Atbilstoši kredītiestāžu pārstāvju paustajam viedoklim viens no būtiskākajiem kreditēšanas pieauguma ierobežojošajiem faktoriem ir ierobežotais banku pašu kapitāla apmērs. Tādējādi šobrīd bankas ir spiestas pirkt naudu par lielāku cenu un tas viss tiek iecenots arī bankas produktos. Lai stimulētu mazo banku kreditēšanu, ir nepieciešams domāt par valstiska līmeņa atbalsta mehānismu. Kā viens no risinājumiem varētu būt obligāciju emisijas instrumenta izstrāde, kas tiktu piedāvāts visām Latvijā strādājošām kredītiestādēm.

Atbilstoši iecerētā atbalsta mehānisma modelim kredītiestāde emitētu publiskas AT1 obligācijas – nosacīti 1 milj. EUR laidienos. Attiecīgi kredītiestāde pēc katra AT1 obligāciju laidiena izsniegtu 5 milj. EUR kredītus juridiskām personām, savukārt Valsts Kase vai ALTUM pirktu emitētās AT1 obligāciju laidiena 1 milj. EUR apmērā. Banka turpinātu izsniegt jaunus

kredītus un sekojoši izlaist jauna laidiena AT1 obligācijas proporcijā 5/1 pret obligāciju apjomu. Valsts Kase vai ALTUM pirktu obligācijas izpildoties noteiktiem jaunu kredītu izdošanas apjomiem un tikai pēc šo kredītu izsniegšanas. Šīs obligācijas būtu subordinētas attiecībā pret citiem bankas kreditoriem, tādēļ banka to var ieskaitīt tās regulatīvajā pirmā līmeņa kapitālā, kas ļauj bankām izsniegt lielāku apjomu jaunu kredītu, kā arī lielāka izmēra kredītus. Plānots, ka pret šīm obligācijām tiktu izsniegts līdz 350 milj. EUR jaunu kredītu pie nosacījuma, ja maksimālais varbūtēji konvertējamo obligāciju apjoms ir līdz 70 milj. EUR.

Atbalsta mehānisms veidojams, ietverot konkrētus nosacījumus, proti:

- ✓ obligācijas ir beztermiņa, tām nevar paredzēt atmaksas termiņu;
- ✓ kredītiestādei ir tiesības atpirkt AT1 obligācijas pa nominālu ar savu jaunemitētu kapitālu, bet ne ātrāk kā pēc 5 gadiem;
- ✓ kredītiestāde apņemas neizmaksāt dividendes proporcijā kas lielāka kā bankas pašu kapitāla attiecība pret Valsts Kase/ALTUM nopirkto AT1 obligāciju apjomu
(piemēram, bankas kapitāls 20 milj. EUR, valsts nopirktās AT1 obligācijas 5 milj. EUR, kredītiestāde limitē dividenžu izmaksu maksimāli 20/25 apmērā)
- ✓ Valsts Kase/ALTUM var pārdot nopirktās kredītiestādes AT1 publiskās obligācijas jebkurā brīdī citam pircējam.

Izstrādāt banku obligāciju emisijas instrumentu kā kredītu izsniegšanas stimulu, piesaistot Valsts kases finanšu līdzekļus līdz 70 milj. EUR

Atbildīgā iestāde: FM, EM, VK, LB

Termiņš: 31.12.2025.

19.STIMULS PENSIJU FONDU IEGULDĪJUMIEM LATVIJĀ

Pensiju fondi iegulda indeksu fondos un biržā tirgotajos fondos (ETF), kas ir lēti, plaši pieejami un pirms ieguldīšanas nav jāveic to padziļināta izpēte. Turpretī ieguldīšana Latvijā prasa iepriekšēju izpēti (due-dilligence). Padziļinātā izpēte jeb due diligence ir process, kurā investors veic projekta vai uzņēmuma finanšu, nodokļu un juridisko analīzi, kā arī biznesa koncepta pārbaudi, pirms noslēgt vai pabeigt investīciju darījumu. Vienkāršoti runājot, due diligence ir labākais veids, kā detalizēti un objektīvi iepazīt projektu vai uzņēmumu pirms tā iegādes vai investīciju veikšanas. Due diligence ietvaros tiek pārbaudīts, vai darījuma partnera sniegtā informācija ir patiesa un pilnīga, izvērtēti potenciālie juridiskie un finanšu riski, biznesa darbības vai idejas potenciāls, tirgus, kā arī identificēti nepieciešamie risku novēršanas vai samazināšanas līdzekļi. Ņemot vērā plašo pētāmo jautājumu loku un apjomu, nereti ir jāpiesaistīta ārējie konsultatīvie resursi, kas prasa ievērojamus finanšu līdzekļus no pensiju pārvaldniekiem.

Līdz ar to, lai veicinātu pensiju fondu ieguldījumus Latvijā, svarīgi normatīvajos aktos noteikt skaidru mērķi par vēlamu pensiju plānu ieguldījumu apjomu Latvijā, kas atbilstoši OECD statistikai būtu 20% no pensiju plāna aktīviem. Vienlaikus jāmeklē risinājumi, kā kompensēt due-dilligence izmaksas pensiju fondu pārvaldniekam, ja izpētes rezultātā tiek veiktas investīcijas Latvijā.

Noteikt pensiju fondiem mērķi 20% no saviem ieguldījumiem veikt Latvijā, veicot attiecīgus grozījumus Valsts fondēto pensiju likumā

Atbildīgā iestāde: LB, FM, LM	Termiņš: 30.06.2025.
Izstrādāt atbalsta stimulu padziļinātās izpētes (due diligence) izmaksu kompensēšanai pensiju fondu pārvaldniekam, ja izpētes rezultātā tiek veiktas investīcijas Latvijā	
Atbildīgā iestāde: LB, FM, LM	Termiņš: 30.06.2025.

Lai veicinātu pensiju fondu pārvaldniekus ieguldīt tādos kapitāla tirgus segmentos un instrumentos, kas ietver augstākas izvērtēšanas un uzraudzības izmaksas (piemēram, Latvijas kapitāla tirgū), bet sniedz būtisku tiešu un netiešu (multiplicējošu) pozitīvu efektu vietējās ekonomikas attīstībai, būtu jāparedz pensiju pārvaldniekiem tiesības palielināt komisijas patstāvīgo daļu proporcionāli veiktajiem ieguldījumiem šādos instrumentos. Tāpat pensiju pārvaldītāja komisijas mainīgās daļas apmēra noteikšanā būtu jāiekļauj komponente, kas mainīgās daļas apmēru piesaista ieguldījumiem MVU un tādos AIF, kuru parakstītais kapitāls nepārsniedz 500 milj. EUR.

Atļaut pensiju fondu pārvaldniekiem palielināt atlīdzības pastāvīgo daļu proporcionāli ieguldījumiem, kas veikti Latvijā ar AIF starpniecību, izdarot atbilstošus grozījumus Valsts fondēto pensiju likumā	
Atbildīgā iestāde: LB, FM, LM	Termiņš: 30.06.2025.

20.EKSPORTA KREDĪTU APDROŠINĀŠANAS MODELIS

Latvijas apdrošināšanas tirgu ir pametuši visi lielie starptautiskie tirdzniecības kredītu apdrošinātāji (*Euler Hermes, Coface*), jo nesaskata Latvijā perspektīvu finanšu rezultātu dēļ (peļņas apmērs ir nepietiekams) ar tiešo pārstāvniecību, bet, piedāvājot pārdošanas mehānismu tikai caur apdrošināšanas brokeriem. Latvijā tirdzniecības kredītu apdrošināšanu piedāvā vienīgi BTA. ALTUM administrētās eksporta garantiju programmas sedz tikai nelielu daļu no eksporta apdrošināšanas tirgus vajadzībām, ņemot vērā šo programmu noteiktos attiecināmības ierobežojumus. ALTUM šobrīd piedāvā eksporta kredīta garantiju jeb eksporta darījumu apdrošināšanu, eksportētājiem, lai pasargātu biznesu pret ārvalstu pircēja maksātnespēju vai ilgstošu nemaksāšanu atlikto maksājumu gadījumos līdz 730 dienām, kā arī sniedz nodrošinājumu finansējumam. Šobrīd atbalsta programmā ir pieejams valsts budžeta finansējums 2.19 milj. EUR un ALTUM atmaksas 3.5 milj. EUR.

Igaunijas eksporta kredīta aģentūra "KredEx" piedāvā eksporta kredīta garantijas, lai pasargātu uzņēmumus no ārvalstu pircēju maksātnespējas vai ilgstošas nemaksāšanas riskiem. KredEx eksporta aizdevumi izsniedz līdz 3 milj. EUR vienam pircējam un vairāk fokusējas uz tiešu eksportu aizdevumiem, kas tiek izsniegti tieši no aģentūras, bez komercbanku iesaistes.

Lietuvas finanšu institūcija INVEGA piedāvā eksporta kredīta garantijas uzņēmumiem, kas darbojas ilgāk par gadu un kuru ikgadējie ienākumi pārsniedz 100 000 EUR. Maksimālais garantijas apjoms vienam eksportētājam ir 2 milj. EUR, bet vienam pircējam – 750 000 EUR.

Lai uzlabotu eksporta kredītu apdrošināšanas modeli Latvijā nepieciešams paplašināt ALTUM administrētās garantiju programmas, lai tās segtu lielāku daļu no eksporta darījumu apdrošināšanas tirgus vajadzībām, vienlaikus ņemot vērā starptautisko pieredzi un Latvijas tirgus īpatnības

Ieviest eksporta apdrošināšanas modeli Latvijā, iesniedzot Ministru kabinetam ziņojumu par turpmāk nepieciešamo rīcību modeļa ieviešanai

Atbildīgā iestāde: **ALTUM, EM, FM**

Termiņš: **31.12.2025.**

21.ALTUM VĒRTSPAPĪRU PORTFELIS AIZSARDZĪBAS INDUSTRIJAI

Latvijas aizsardzības industrija ir stratēģiski nozīmīga valsts drošības un ekonomiskās izaugsmes joma, kurai nepieciešams atbalsts, lai veicinātu tās attīstību un konkurētspēju. Viens no instrumentiem, kas var sekmēt finansējuma piesaisti šai nozarei, ir vērtspapīru portfeļa izveide un piedāvājums, kas ļautu piesaistīt gan privātos, gan institucionālos investorus. Šāda iniciatīva atbalstītu aizsardzības industrijas uzņēmumu iespējas attīstīt inovatīvus risinājumus, ražošanas kapacitāti un eksportspēju, vienlaikus stiprinot Latvijas aizsardzības infrastruktūru.

Izstrādāt ALTUM vērtspapīru portfeli aizsardzības industrijai, kas nodrošinātu pievilcīgus nosacījumus gan Latvijai, gan ārvalstu investoriem

Atbildīgā iestāde: **ALTUM, EM**

Termiņš: **31.12.2026.**

22.ALTUM IESAISTE PENSIJU FONDU ATTĪSTĪBAI

Finansējuma pieejamībai ALTUM nepieciešams izveidot pašu kapitāla fondu. Fonda mērķis būtu veicināt investīcijas uzņēmumos to biznesa modeļa pielāgošanai, eksporta spējas uzlabošanai, jaunu tehnoloģiju ieviešanai un produktu izstrādei, piesaistot privātos pensiju fondu finansētājus, tādējādi veicinot finansējuma pieejamību tirgū. Šāda fonda izveidē ALTUM jau ir pieredze, jo risinājums tika ieviests Covid-19 infekcijas izplatības seku mazināšanai, lai finansētu uzņēmumus, kas Covid-19 krīzi izmantoja kā iespēju laiku, attīstot darbību un stiprinot gan esošās pozīcijas, gan izejot jaunus tirgos, kā arī vienlaikus diversificējot finansējuma avotus. Risinājums paredzētu kapitāla fonda darbību uz līdzīgiem nosacījumiem, respektīvi kapitāla fondam būtu iespēja veikt ieguldījumus uzņēmumos vairākos veidos: 1) Ieguldījumi privātajā vai publiskajā kapitālā ar vai bez citu privāto investoru līdzdalību; 2) mezanīna, subordinēti vai cita veida aizdevumi ar konvertāciju vai bez, 3) obligācijas, kas iekļautas regulētajā tirgū vai First North. Fonda finansējumu varētu izmantot gan investīciju veikšanai, gan arī apgrozāmiem līdzekļiem.

Izveidot ALTUM pašu kapitāla fondu, piesaistot privāto pensiju fondu pārvaldnieku investīcijas

Atbildīgā iestāde: **ALTUM**

Termiņš: **31.12.2025.**

23.KRIPTOAKTĪVU PAKALPOJUMU ATTĪSTĪBA LATVIJĀ

Latvija pēdējos gadus ir aktīvi strādājusi, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, kā arī, lai padarītu Latviju par pievilcīgu valsti starptautiskiem kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, kuriem nepieciešama kriptoaktīvu pakalpojumu

sniegšanas atļauja ES. Šādi pakalpojumu sniedzēji atbilstoši Regulai Nr.2023/1114, sākot no 2025.gada 1.janvāra, varēs saņemt kriptotaktīvu pakalpojumu sniegšanas atļauju jebkurā ES valstī un sniegt pakalpojumus visā ES bez papildu atļauju saņemšanas katrā atsevišķā dalībvalstī. Pašlaik vairāki kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēji, kas uzskatāmi par tirgus līderiem vispasaules mērogā, izskata iespēju darbības atļauju saņemt tieši Latvijā. Latvijai ir labas iespējas piesaistīt ievērojamu skaitu lielu kriptotaktīvu tirgus spēlētāju, tādējādi kļūstot par šīs nozares centru ES, līdzīgi kā Lietuva to ir izdarījusi maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas nozarē. Tas savukārt rezultēsies labi apmaksātu darbavietu izveidē Latvijā, kā arī papildu nodokļu ieņēmumos. Vienlaikus nozare ir identificējusi šķērslī, kas varētu traucēt šī plāna īstenošanai – spēkā esošā likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” redakcija paredz, ka izmaksātājam ir pienākums ieturēt 3% nodokli no izmaksātās atlīdzības apmēra, ja izmaksa tiek veikta nerezidentam par virtuālās valūtas atsavināšanu. Šāds tiesiskais regulējums padara Latviju nepievilcīgu potenciālajiem kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzējiem, kas gribētu saņemt darbības atļauju Latvijā un sniegt pakalpojumus visā ES, jo absolūti lielākā daļa klientu būtu uzskatāmi par nerezidentiem un pakļauti papildu nodoklim. Piemēram, ja kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzējs nodrošinātu kriptotaktīvu tirdzniecības platformu, kuru tirdzniecībai izmantotu visā ES, tad jebkura izmaksa nerezidentam tiktu aplikta ar 3% nodokli. Jānorāda, ka tām personām, kas ir nodokļu rezidenti valstīs, ar kurām ir noslēgts nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanas līgums ar Latviju, ir tiesības atprasīt samaksāto 3% nodokli rezumējošā kārtībā. Šāds process gan uzskatāms par salīdzinoši smagnēju un nepievilcīgu klientu acīs. Līdz ar to nav pamatoti piemērot šo nodokli nerezidentu darījumiem kriptotaktīviem Latvijā, jo:

a. Papildus nodokļa nomaksa padara Latvijā reģistrētu kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēju nepievilcīgāku klientu acīs. Klients, visticamāk, izvēlēsies citā valstī strādājošu pakalpojumu sniedzēju, kas šādu nodokli neietur. Līdz ar to, kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēji nebūs ieinteresēti saņemt kriptotaktīvu pakalpojuma sniedzēja atļauju Latvijā, tā vietā izvēloties citas valstis. Tādējādi Latvija negūs ne labumu no tā, ka šeit reģistrēsies un strādās pakalpojumus eksportējoši kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēji, ne no tā, ka nerezidenti samaksās minēto 3% nodokli;

b. Latvija ir noslēgusi nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanas līgumus ar visām ES dalībvalstīm. Tā kā pakalpojumu sniegšanas atļauja ir attiecināma uz ES, tad absolūti lielākā daļa kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēju klientu būs kādas ES dalībvalsts nodokļu rezidenti. Līdz ar to, tiem būs tiesības atprasīt samaksāto nodokli. Tādējādi, pat, ja kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēji izvēlētos reģistrēties Latvijā, Latvija nevarēs paļauties, ka šādi nodokļu ieņēmumi paliks Latvijas rīcībā, jo nodokļu maksātājiem būs tiesības tos atprasīt.

c. Attiecīgais nodoklis nav piemērojams publiskā apgrozībā esošu finanšu instrumentu atsavināšanai. Pēc Regulas Nr.2023/1114 spēkā stāšanās kriptotaktīvu pakalpojumu sniedzēju uzraudzība līdzināsies finanšu instrumentu tirgus dalībnieku uzraudzībai. Kriptotaktīvu tirgus dalībniekiem, cita starpā, būs pienākums ievērot līdzīgas klientu izpētes un to darījumu uzraudzības prasības, ieviest kontroles procesus, kas novērš iekšējās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu un tirgus manipulācijas, kā arī citas prasības, kas pastāv finanšu instrumentu tirgos. Līdz ar to būtu atbilstoši šiem tirgus dalībniekiem piemērot līdzīgu pieeju.

Izslēgt prasību ieturēt 3% nodokli no izmaksātās atlīdzības apmēra, ja izmaksa tiek veikta nerezidentam par virtuālās valūtas atsavināšanu, veicot grozījumus likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”

Atbildīgā iestāde: EM, FM

Termiņš: 30.06.2025.

24.OBLIGĀCIJU EMISIJAS PIEDĀVĀJUMS PAR TIRGUS CENU

Korporatīvo obligāciju tēma ir svarīga gan tautsaimniecībai, gan arī politikas veidotājiem. Korporatīvās obligācijas ir viens no efektīvākajiem instrumentiem, kā uzņēmumam piesaistīt sev investīcijas, savukārt investīcijas veicina ekonomikas izaugsmi. Investīcijas infrastruktūrā, rūpnīcās, iekārtās, tehnoloģijās palielina ražošanas iespējas un veicina ienākumu pieaugumu. Korporatīvo obligāciju pircējs finansē uzņēmumu, neklūstot par uzņēmuma daļas īpašnieku, kā tas ir akciju iegādes gadījumā. Salīdzinot korporatīvo obligāciju un biržā kotēto akciju atlikumus, jāsecina, ka pirms pāris gadiem akciju atlikums pēc tirgus cenas eirozonā un Latvijā pārsniedza korporatīvo obligāciju atlikumu, bet pēdējos gados obligāciju atlikums jau pārsniedz akciju vērtību.

Atbilstoši Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma 3.panta pirmajam punktam publiskas personas, kā arī kapitālsabiedrības rīkojas ar finanšu līdzekļiem un mantu lietderīgi, tas ir, rīcībai ir jābūt tādai, lai mērķi sasniegtu ar mazāko finanšu līdzekļu un mantas izlietojumu. Tādējādi visiem valsts un pašvaldību uzņēmumiem, kas vēlas emitēt obligācijas, vienmēr ir jāizvēlas lētākais pakalpojums. Minētais nosacījums ir attiecināms arī uz situācijām, kad obligāciju emisijai tiek piesaistīti publiski līdzekļi. Nozares eksperti norāda, ka obligāciju emisijas procesā nav lietderīgi vērtēt tikai pakalpojuma lētumu, jo tas faktiski demotivē uzņēmumus vispār spert soļus kapitāla tirgū. Kapitāla tirgus specifika parāda, ka uzņēmumi kapitāla tirgū ieiet pakāpeniski, veido investoru uzticēšanos, lai sagatavotos nākotnei, kad nepieciešamais finansējuma apjoms būs lielāks. Sākotnēji uzņēmumi izvēlas emitēt nelielu apmēru obligāciju, ir gatavi mazliet pārmaksāt, lai pēc tam, izejot akciju tirgū, jau būtu lojāla investoru bāze. Labāko cenu konkrētā gadījumā nodrošina jau fakts, ka tas ir publisks piedāvājums, kur investori naudu investē par labāko iespējamo cenu. Tādējādi nepieciešams izvērtēt iespēju aizstāt piedāvājuma lētumu kā vienīgo vērtējamo kritēriju ar citiem kritērijiem, kas ļautu izvērtēt un kontrolēt publisko līdzekļu izlietojumu lietderīgumu.

Izvērtēt iespēju neattiecināt pienākumu vienmēr izvēlēties lētāko pakalpojumu uz situācijām, kad obligācijas emitē publisku personu kapitālsabiedrības vai emisijai tiek piesaistīti publiski līdzekļi.

Atbildīgā iestāde: FM, KNAB

Termiņš: 31.12.2025.

25.IEDZĪVOTĀJU AKTIVITĀTE KAPITĀLA TIRGŪ

Atbilstoši Latvijas Bankas veiktā Finanšu pratības novērtējuma datiem ir uzlabojušies iedzīvotāju aizņemšanās, uzkrājumu veidošanas un ikdienas finanšu plānošanas paradumi. Kaut arī ir uzlabojusies iedzīvotāju attieksme pret finansēm, tomēr rīcība, plānojot savas finanses ilgtermiņā, saglabājas vājā līmenī, īpaši ieguldīšana un mērķtiecīga pensijas kapitāla veidošana. Līdz ar to valstiskā mērogā nepieciešams domāt par iespējām piedāvāt iedzīvotājiem ērtus un viegli saprotamus mehānismus kā jau no valsts saņemamo maksājumu pieteikšanas procesā izvēlēties iespēju daļu no šiem līdzekļiem ieguldīt, piemēram, krājobligācijās. Šādā veidā tiktu veikta gan iedzīvotāju izglītošana kapitāla tirgus jomā, gan arī dota iespēja vienkāršā un saprotamā veidā spert pirmos soļus investīciju pasaulē.

Izvērtēt iespējas un attīstīt stimulus, kas veicina iedzīvotāju aktivitāti kapitāla tirgū, piemēram, paredzot iespēju uzreiz ieguldīt kādu daļu no valsts saņemtajiem maksājumiem (piemēram, nodokļu atmaksas daļu, vecāku pabalstu u.c.), un iesniegt kā informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam par turpmāk nepieciešamo rīcību

Atbildīgā iestāde: FM, LM, LB

Termiņš: 31.12.2025.

26. IZGLĪTOJOŠAS AKTIVITĀTES PAR KAPITĀLA TIRGUS INSTRUMENTIEM, T.SK., FINTECH, BIRŽU, UN IEGULDĪJUMIEM PENSIJU 2.LĪMENĪ

Lai veicinātu izpratni un attīstību par finanšu tehnoloģiju nozari Latvijā, būtiski ir organizēt izglītojošas aktivitātes, kas aptver gan uzņēmējus, gan plašāku sabiedrību. Šīs aktivitātes palīdzēs veidot jaunas zināšanas par FINTECH iespējām, piemēram, maksājumu risinājumiem, blokķēžu tehnoloģijām un digitālajām valūtām, vienlaikus sekmējot šo risinājumu integrāciju biznesa procesos. Vienlaikus caur izglītojošām aktivitātēm ir nepieciešams nodrošināt pastāvīgu informācijas apmaiņu ar FINTECH nozari par valsts pusē piedāvājumiem risinājumiem nozarei.

Izglītojošo aktivitāšu ietvaros būtu jāīsteno:

- Semināri un konferences uzņēmējiem un finanšu speciālistiem par FINTECH aktualitātēm un inovācijām, biržas instrumentiem un esošo piedāvājumu;
- Sadarbība ar universitātēm un pētniecības institūcijām, lai izveidotu mācību programmas un praktiskus kursus FINTECH aktualitātēm un inovācijām, biržas instrumentiem un esošo piedāvājumu;
- Sabiedrības izpratnes veicināšanas kampaņas par FINTECH nozīmi un priekšrocībām.

Šādas aktivitātes ne tikai veicinās FINTECH nozares attīstību Latvijā, bet arī stiprinās tās konkurētspēju Baltijas un Eiropas kontekstā.

No LB veiktajiem Finanšu pratības novērtējumiem redzams, ka lai gan kopumā finanšu pratības līmenis sabiedrībā ir palicis nemainīgs, tomēr finanšu zināšanas septiņu gadu laikā ir pazeminājušās, vājākās zināšanas ir 18–19 gadu veciem jauniešiem un iedzīvotājiem ar zemāku izglītības līmeni. Tāpat 18–19 gadu veco jauniešu grupā nav būtiski uzlabojusies attieksme pret finansēm, to plānošanu ilgtermiņā. Vienlaikus, lai gan kopumā iedzīvotāju attieksme pret finansēm ir uzlabojusies, tomēr rīcība, plānojot savas finanses ilgtermiņā, saglabājas vājā līmenī, īpaši ieguldīšana un mērķtiecīga pensijas kapitāla veidošana.

Latvijā pastāv trīs līmeņu pensiju sistēma. Katra pensiju līmeņa funkcionalitāte un mērķi ir atšķirīgi, lai nodrošinātu visas pensiju sistēmas stabilitāti un samazinātu demogrāfiskos vai finansiālos riskus. Tā ir sistēma, kurā apvienota gan katra cilvēka personiskā ieinteresētība savu vecumdienu nodrošināšanā, gan paaudžu solidaritāte. Pensiju sistēmas galvenais princips: jo lielākas sociālās iemaksas tiek veiktas šodien, jo lielāka būs pensija rīt. Visu trīs pensijas līmeņu vienlaikus pastāvēšana nodrošina pensiju sistēmas stabilitāti, jo izlīdzina katrā līmenī iespējamo demogrāfisko vai finansiālo risku.

Veco cilvēku skaits valstī pieaug, kā arī palielinās viņu dzīves ilgums. Tāpēc īpaši svarīgs ir jautājums, kā palielināt pensijas un nodrošināt pensionāru materiālo labklājību. Pievienojoties pensiju 2. un/vai 3. līmenim, iedzīvotājam ir iespēja nodrošināt lielāku pensiju vecumdienās, jo tas paredz, ka daļa no viņa sociālās apdrošināšanas iemaksām vecuma pensijai vai arī iemaksas privātajā brīvprātīgā pensiju shēmā ar līdzekļu pārvaldītāju starpniecību tiek

ieguldītas finanšu un kapitāla tirgū – vērtspapīros, riska kapitālā un noguldījumos bankās, kas nodrošina lielāku ieguldījuma vērtības pieaugumu nākotnē.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka jauniešu auditorijas izpratnes par finansēm trūkums rada būtiskas negatīvas sekas attiecībā uz viņu pensiju apjomu nākotnē, jo ir ļoti svarīgi izvēlēties pensiju plānu atbilstoši savam vecumam, turklāt jo agrāk to izdara, jo augstāks ienesīgums šim plānam būs.

<p>Ieviest apmācību programmu, kas paredz izglītojošas aktivitātes par FINTECH sektora nozīmi un biržu ieguldījumu iespējām inovatīvas ekonomikas attīstībā un noteiktu finansējuma apjomu ieguldījumu pilotēšanai reālajā vidē. (Uzdevums iekļaujams Latvijas FINTECH stratēģijā).</p>	
<p>Atbildīgā iestāde: LB, FM, IZM, EM, iesaistot Fintech asociāciju, NASDAQ, Latvijas augstskolas, CFLA</p>	<p>Termiņš: 31.12.2026.</p>
<p>Veicināt jaunu cilvēku ieguldīšanu pensiju fondos, īstenojot informatīvus sadarbības projektus ar universitātēm</p>	
<p>Atbildīgā iestāde: FM, Pensiju ieguldījumu pārvaldes sabiedrības</p>	<p>Termiņš: 31.12.2025.</p>

27.VĒRTSPAPĪRU SMILŠKASTE UN VADLĪNIJAS JAUNU UZŅĒMUMU IZVEIDEI TO LAICĪGAI KOTĀCIJAI BIRŽĀ

Galvenie priekšnosacījumi iziešanai kapitāla tirgū ir laba korporatīvā pārvaldība, sakārtoti citi iekšējie procesi, tai skaitā saistībā ar finanšu pārvaldību, laba reputācija, kā arī arvien būtiskāks elements uzņēmuma darbībā ir vides, sociālā un korporatīvā pārvaldība jeb ESG (Environmental, Social, Governance) – uzņēmuma kolektīvās apzinības novērtējums attiecībā uz sociālajiem un vides faktoriem. Lai atvieglotu uzņēmumu iespējas tālākās attīstības stadijās iziet kapitāla tirgū, lietderīgi iepriekš minētos aspektus ņemt vērā jau to izveides brīdī. Vienlaikus, ņemot vērā no valdības deklarācijas izrietošo uzdevumu virzīt valsts kapitāla uzņēmumus uz finansējuma piesaisti kapitāla tirgū, jaunu valsts un pašvaldību uzņēmumu izveides brīdī būtu nepieciešams veikt stratēģisku izvērtējumu par konkrētā uzņēmuma plāniem un iespējām nākotnē tikt kotētām biržā, lai tā rezultātus var savlaicīgi ņemt vērā uzņēmuma darbībā.

LB sadarbībā ar partneriem izveidojusi vērtspapīru smilškasti – atbalsta mehānismu uzņēmumiem, kas vēlas piesaistīt finansējumu Latvijas kapitāla tirgū. Atbalsta mehānisma ietvaros potenciālais emitents saņems ekspertu sagatavotu sākotnējo novērtējumu un ieteikumus, kas jāuzlabo, lai izietu Latvijas kapitāla tirgū. Atbalsta mehānismu var izmantot gan privāti uzņēmumi, gan arī valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības. Konsultācijām var pieteikties gan uzņēmumi, kas iecerējuši izlaist akcijas, gan tādi, kas vēlas piesaistīt finansējumu, izlaižot obligācijas. Atbilstoši nozares speciālistu norādītajam vērtspapīru smilškastes iespējas plaši izmanto valsts un pašvaldību komercsabiedrības, taču privātie uzņēmumi iesaistās kūtri. Lai veicinātu jau izveidota un funkcionējoša mehānisma plašāku pielietojšanu privātā sektora ietvaros, nepieciešams apzināt iemeslus, kas privātajiem uzņēmumiem traucē pilnvērtīgi izmantot vērtspapīru smilškasti, novērst tos un popularizēt minēto mehānismu uzņēmējdarbības vidē.

Paralēli vērtspapīru smilškaitei, biržas kā NASDAQ ar saviem resursiem meklē potenciālos uzņēmumus, kas būtu gatavi kotēties biržā, un palīdz īstenot nepieciešamās prasības atbilstībai kapitāla tirgus dalībniekiem. Tāpat pats uzņēmums var vērsties biržā, lai noskaidrotu savu pašreizējo stāvokli kotācijai biržā. Tomēr ne vienmēr uzņēmumi ir pārliecināti par atbilstību vai savu potenciālu dalībai kapitāla tirgos, kā arī biržas nevar apzināt visus Latvijas uzņēmumus. Līdz ar ko liela daļa potenciālu uzņēmumu paliek neapzināti. Lai paplašinātu potenciālo uzņēmumu loku, nepieciešams izstrādāt testu interneta vietnē ar 5 jautājumiem konceptuāliem, kas pirmšķietami parādīs uzņēmuma atbilstību dalībai kapitāla tirgos. Testa rezultāts sniegs ieskatu par atbilstību kapitāla tirgus noteikumiem ne tikai uzņēmumam, bet arī biržai. Proti, uzņēmums izpildot testu, saņems rezultātu par savu gatavību, un šī informācija būs pieejama arī biržai. Tā birža, izvērtējot testa rezultātus, varēs apzināt vairāk potenciālos Latvijas uzņēmumus un sniegt palīdzību uzņēmuma attīstībai, lai izietu kapitāla tirgū.

Izstrādāt vadlīnijas kā, veidojot jaunus valsts/pašvaldības, kā arī privātā sektora uzņēmumus, nodrošināt to atbilstību iziešanai kapitāla tirgū nākotnē	
Atbildīgā iestāde: LB, FM sadarbībā ar NASDAQ un EM	Termiņš: 30.06.2026.
Apzināt 10 potenciālos uzņēmumus, kas būtu gatavi kotēties biržā, izvērtēt to ierobežojošos apstākļus un identificēt risinājumus tālākai rīcībai	
Atbildīgā iestāde: LIAA, NASDAQ, LB	Termiņš: 30.06.2026.
Izstrādāt publiski pieejamu 5 jautājumu testu, kas validēs uzņēmuma gatavību kotēties biržā un sniegs biržai informāciju par potenciālu uzņēmumu vēlmi iziet kapitāla tirgū	
Atbildīgā iestāde: NASDAQ sadarbībā ar EM	Termiņš: 30.06.2026.

28. VALSTS UN PAŠVALDĪBAS UZŅĒMUMU KOTĒŠANA

Latvijas valdības apņēmība virzīt valsts kapitāla uzņēmumus uz finansējuma piesaisti kapitāla tirgū, sniedzot tiem iespēju attīstīties un kļūt par investīciju piesaistes centru visā Baltijas reģionā, ir nostiprināta jau valdības 2023.gada 15.septembra deklarācijā. Vienlaikus FM nosaukusi mērķi līdz 2027. gadam Latvijas uzņēmumu akciju vērtību biržā palielināt no 3% līdz 9% no IKP. Tas nozīmētu piesaistīt papildus aptuveni 3,5 miljardus eiro, padarot tos "redzamus" lielajiem ārvalstu investoriem. Valsts un pašvaldību uzņēmumu kotēšana biržā dotu būtisku impulsu kapitāla tirgus attīstībai, nodrošinot kapitāla kustību un tādā veidā arī palielinot kopējo investīciju vides atraktivitāti.

Valdība jau 2024.gada aprīlī ir izskatījusi FM ziņojumu par valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām, kas būtu virzāmas sākotnējam publiskajam piedāvājumam, lai uzņēmumi varētu piesaistīt papildu privāto kapitālu to attīstības mērķu finansēšanai, saglabājot uzņēmuma vairākuma akciju valsts vai pašvaldības īpašumā, tomēr kopš tā laika būtiska attīstība minētajā jautājumā nav notikusi.

Turpināt izvērtējumu par valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām, kas būtu virzāmas sākotnējam publiskajam piedāvājumam, sarakstu

Atbildīgā iestāde: FM

Termiņš: 31.03.2025.

29.KRĀJAIZDEVU SABIEDRĪBU DARBĪBAS PAPLAŠINĀŠANA

Krājaizdevu sabiedrība ir kooperatīva sabiedrība ar mainīgu biedru skaitu un kapitālu un saskaņā ar Krājaizdevu sabiedrību likumu un saviem statūtiem sniedz šīs sabiedrības biedriem dažādus finanšu pakalpojumus, piemēram, piesaista biedru noguldījumus, kredītē biedrus, izsniedz galvojumus un veic tirdzniecību ar finanšu instrumentiem un valūtu biedru uzdevumā. Krājaizdevu sabiedrības galvenais uzdevums ir attīstīt savos biedros spēju darboties kopīgi, lai uz savstarpējas palīdzības un pašpārvaldes principu pamata, veicinot taupību, veidotu kredītresursus biedru personisko, kā arī saimniecisko un sadzīves vajadzību apmierināšanai, tādējādi sekmējot viņu labklājību.

Lai gan krājaizdevu sabiedrības veido salīdzinoši nelielu daļu no Latvijas finanšu sektora un pēdējo gadu laikā krājaizdevu sabiedrību skaits lēnām sarūk, tomēr šīm sabiedrībām joprojām ir būtiska loma finanšu pieejamības nodrošināšanā reģionos. Vienlaikus krājaizdevu sabiedrību darbībai ir būtiska loma tikko dzimušu biznesa ideju un nesen dibinātu uzņēmumu attīstībai, jo krājaizdevu sabiedrību ietvaros finansējums pēc būtības tiek piešķirts uz sabiedriskā (no angļu valodas – *community*) principa pamata, tas ir, vietējā sabiedrība finansiāli atbalsta kādu tās locekli un viņa biznesa ideju, jo, pazīstot konkrēto cilvēku un uzticoties viņam, vēlas dot pienesumu šīs idejas tālākajai virzībai.

Šobrīd saskaņā ar Krājaizdevu sabiedrību likumu krājaizdevu sabiedrības ir tiesīgas izsniegt aizdevumus tikai saviem biedriem fiziskajām personām; individuālajiem komersantiem, individuālajiem (ģimenes) uzņēmumiem, zemnieka vai zvejnieka saimniecībām (ja to īpašnieki ir krājaizdevu sabiedrības biedri) un komercsabiedrībām (personālsabiedrībām un kapitālsabiedrībām), kuru dalībnieki ir fiziskās personas, ja vienam vai vairākiem krājaizdevu sabiedrības biedriem pieder vairāk nekā 50 procentu balsstiesību šādu sabiedrību pamatkapitālā. Lai veicinātu krājaizdevu sabiedrību veidošanos un attīstības iespējas, ir nepieciešams domāt par stimulējošiem mehānismiem, kas ļautu diversificēt krājaizdevu sabiedrību darbības loku, piemēram, piešķirot aizdevumus plašākam juridisko personu klāstam.

Papildus iepriekšminētajam jāņem vērā, ka latviešu krājaizdevu savienības vēsturiski darbojas arī ārvalstīs. Minētās juridiskās personas - kooperatīvas krājaizdevu sabiedrības - kopš 1997.gada 10.oktobra ir apvienotas sabiedriskā organizācijā “Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību savienība”, kas sadarbojas ar “Latviešu Kreditsabiedrību apvienība”. Ņemot vērā ārvalstīs dzīvojošo latviešu globālās zināšanas, pieredzi un kontaktu tīklus, kā arī vēlmi nezaudēt saikni ar Latviju, diasporas iesaiste krājaizdevu sabiedrību attīstīšanā Latvijā varētu dot vērtīgu pienesumu nozares turpmākajā izaugsmē. Diasporas iesaiste kreditsabiedrību darbībā varētu veicināt jaunu prakses piemēru ieviešanu, piemēram, inovatīvus kredītēšanas risinājumus, pieredzes pārņemšanu no globālās finanšu vides un resursu piesaisti no ārvalstīm.

Lai pilnībā izmantotu kreditsabiedrību potenciālu, ir svarīgi ir gan veicināt diasporas pārstāvju līdzdalību kreditsabiedrību attīstībā, sniedzot iespēju investēt un iesaistīties to vadībā, gan attīstīt sadarbību starp Latvijas un ārvalstu kreditsabiedrībām, lai dalītos ar labāko praksi un inovācijām.

Izvērtēt iespēju paplašināt krājaizdevu sabiedrību tiesības piešķirt aizdevumus juridiskām personām

Atbildīgā iestāde: FM	Termiņš: 31.12.2025.
Izvērtēt iespējamo valsts budžeta finansējuma apmēru (aizdevumu veidā), lai nodrošinātu pašvaldību līdzdalību to administratīvajā teritorijā pastāvošajās krājaizdevu sabiedrībās un iesniegt kā informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam par turpmāk nepieciešamo rīcību	
Atbildīgā iestāde: FM	Termiņš: 30.06.2025.
Paplašināt sadarbību ar ārvalstīs esošajām Latviešu krājaizdevu sabiedrībām	
Atbildīgā iestāde: LB, LIAA	Termiņš: 31.12.2025.

30.ATBALSTA PROGRAMMA RŪPNIECISKI RAŽOTO ĒKU IEGĀDEI, BŪVNICĪBAS NOZARES PRODUKTIVITĀTES KĀPINĀŠANAI

Hipotekārās kredītēšanas politika pamatā orientējas uz darījumiem ar nekustamajiem īpašumiem, šajā gadījumā hipotekārā kredīta saņemšanas procedūra ir vienkārša un pieejamā kredīta apjoms ir pietiekams nekustamā īpašuma iegādei, jo kredīta apmēra noteikšanai tiek izmantota tirgus vērtība.

Savukārt privātmājas būvniecības gadījumā hipotekārā kredīta saņemšanas process ir sarežģītāks, finansējums ir pieejams pa daļām, veicot būvniecību un fiksējot uzbūvēto apjomu. Būvniecības gadījumā pieejams kredīta apjoms var būt nepietiekams, jo būvdarbu izmaksām augot, tās var pārsniegt mājas potenciālo tirgus vērtību it īpaši reģionos.

Vēl sarežģītākā situācija ir rūpnieciski ražoto mājokļu iegādei. Identificējamās šādas problēmas:

- Grūtības sagādāt mājas ražošanai nepieciešamo avansa apmēru. Bankas piedāvā pirmo maksājumu privātmājas būvniecības gadījumā ne lielāku par 20%, savukārt ražotājs, ņemot vērā ražošanas procesa izmaksas, prasa avansu 50% apmērā. Tas nozīmē, ka personai pašai ir jāsarūpē atlikušie 30% no dzīvojamās mājas cenas;

- Hipotekārā kredīta apjoms var būt nepietiekams rūpnieciski ražotas ēkas iegādei. Tas ir saistīts ar aspektu, ka bankas hipotekārā kredīta apmēru nosaka, ņemot vērā dzīvojamās mājas potenciālo tirgus vērtību, kura, it īpaši reģionos, būs zemākā par dzīvojamās mājas iegādes izmaksām.

- Papildus nodrošinājuma neesamība. Bankas pamatā kā papildus nodrošinājumu pieņem tikai attiecīgai personai piederošās ēkas vai dzīvokļus. Pat pirmās pakāpes radniekam piederošs nekustamais īpašums vai personai piederošs zemes īpašums nevar kalpot kā darījuma nodrošinājums.

Būvniecības nozares attīstības svarīgs aspekts ir produktivitātes veicināšana, CO2 samazināšana, kā arī kvalitātes veicināšana. Rūpnieciska dzīvojamo māju ražošana pēdējā laikā Eiropā tiek veicināta arvien vairāk, jo palīdz sasniegt visus šos aspektus. Papildus jaunu mājokļu būvniecība veicina fiziski un morāli novecojušā dzīvojamā fonda efektīvu nomaiņu.

Lai veicinātu rūpnieciski ražoto dzīvojamo māju plašāku pieejamību cilvēkiem, ir nepieciešama atbalsta programma, kas ļautu saņemt hipotekāro kredīta daļu avansa samaksai un vai ļautu segt starpību starp rūpnieciski ražotas dzīvojamās mājas cenu un tās potenciālo tirgus vērtību.

Izstrādāt atbalsta programmu kas ļautu saņemt hipotekāro kredīta daļu avansa samaksai un/vai ļautu segt starpību starp rūpnieciski ražotas dzīvojamās mājas cenu un tās potenciālo tirgus vērtību, piesaistot finansējumu no ES fondu 2021-2027.gada pārdalēm vai plānojot 2028.-2034. periodu.

Atbildīgā iestāde: **EM**

Termiņš: **31.12.2027.**

31.NODROŠINĀJUMA PRASĪBU MAZINĀŠANA FINANSĒJUMA PIEEJAMĪBAI UZŅĒMUMIEM

Sarunās ar uzņēmumu pārstāvjiem konstatēti gadījumi, kad uzņēmējs aizņēmumu pilnībā nodrošina ar nekustamā īpašuma ķīlu, tomēr kredītiestādes kredīta izsniegšanai prasa vēl papildus nodrošinājumu. Šādas situācijas neļauj uzņēmumiem saņemt to sekmīgai darbībai un attīstībai nepieciešamos finanšu līdzekļus, tādējādi kavējot Latvijas ekonomikas izaugsmi.

Pārskatīt un sagatavot priekšlikumus, kā mazināt kredītiestāžu nodrošinājuma prasības biznesa projektu, kas identificējami ar augstāku risku, finansēšanai, veicot grozījumus attiecīgajos aktos normatīvajos aktos

Atbildīgā iestāde: **LB, FM**

Termiņš: **31.12.2025.**

1. Pielikums **Paveiktie pasākumi kredītešanā un kapitāla tirgus attīstībā**

Ziņojums ir izstrādāts, ņemot vērā, bet atkārtoti detalizēti neiztirzājot, šādos politikas plānošanas dokumentos, kas attiecas uz kapitāla tirgus attīstību un finanšu pieejamību, jau izvērtētās problēmas un tām paredzētos risinājumus.

✓ Finanšu sektora attīstības padomes 2023.gada 25.maija sēdē apstiprināts Finanšu ministrijas izstrādātais informatīvais ziņojums **“Kredītešanas attīstības tendences un kredītešanu kavējošie faktori Latvijā”** un rīcības plāns, lai novērstu uzņēmējdarbības un privātpersonu kredītešanas kavējošos faktorus. Ziņojumā ietverti pasākumu mērķis bija risināt strukturālos kredītešanu bremsējošus faktorus un veidot kredītešanai un investīcijām pievilcīgāku vidi. Par rīcības plāna pasākumu ieviešanu noteiktas atbildīgās institūcijas Latvijas banka, Finanšu nozares asociācija un Ekonomikas ministrija, kuras ir regulāri nodrošināšanas par izpildes statusa ziņošanu Finanšu sektora attīstības padomei. Rīcības plāna pasākumi no Latvijas Bankas un Finanšu nozares asociācijas ir izpildīti, ir veikti pasākumi, kas samazina kredītiestāžu esošo ziņošanas apjomu Latvijas Bankai, nodrošināta informācijas publicēšana par kredītu un noguldījumu likmēm, nodrošināta informācijas apkopošana par komisijām, regulāri apkopota informācija no uzņēmumiem par finansējuma (t.sk. kredītu) pieejamības problemātiku Latvijā, u.c. Vienlaikus Ekonomikas ministrijas pasākumu kopums attiecībā uz daudzdzīvokļu māju siltināšanu un jaunu regulējumu ieviešanu, kas veicinātu daudzdzīvokļu māju siltināšanas pieaugumu vēl turpinās. Šobrīd dzīvokļu īpašnieku pārstāvniecībai renovācijas procesā (pie scenārija, ka ir jāsaņem aizdevums bankā) ir jādibina biedrība, kas ir laukietilpīgs un birokrātisks process. Turklāt tehniskās dokumentācijas sagatavošana ir darbietilpīga un dārga. Tādēļ Ekonomikas ministrija šobrīd strādā pie grozījumiem Dzīvokļa īpašuma likumā, lai nodrošinātu dzīvokļu īpašnieku kopības kā tiesību subjekta reģistrāciju (24-TA-1537; sabiedrības līdzdalība izsludināta 30.09-14.10.2024., nodots VSS saskaņošanā 30.10.2024.) Papildus tiek sagatavots jauns regulējums (grozījumi Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likumā), lai pārvaldnieks renovācijas procesā uz likuma pamata (tātad bez īpaša īpašnieku pilnvarojuma) varētu pasūtīt tehnisko dokumentāciju, tāmes par izmaksām, kā arī noteiktos gadījumos ierosināt būvniecību (24-TA-2021; nodots VSS saskaņošanā 24.09.-11.10.2024.). Ekonomikas ministrija arī izstrādājusi jaunu regulējumu (grozījumi Dzīvokļa īpašuma likumā), lai ievestu principu “parāds tiek piesaistīts dzīvoklim” (reālnastas) (29.10.2024. likumprojekts apstiprināts MK). Papildus tam, pārvaldnieku tiesību un pienākumu precizēšana, kā arī lomas stiprināšana ēku atjaunošanas procesu vadībā, kā arī pienākums dzīvokļu īpašnieku kopībām veidot obligātos uzkrājumus (Jauns Daudzdzīvokļu dzīvojamo māju pārvaldīšanas likums).

✓ Ministru kabinetā 2023.gada 16.maijā. apstiprināts informatīvais ziņojums **“Par Latvijas kapitāla tirgus tālāku attīstību”**. Informatīvā ziņojuma mērķis ir noteikt kapitāla tirgus attīstības mērķi un virzienus vidējam termiņam, lai veicinātu finansējuma pieejamību ekonomikas izaugsmei un transformācijas veicināšanai, kā arī sniegtu ieguldījumu iespējas, nodrošinot augsta līmeņa aizsardzību ieguldītājiem. Paredzot akciju tirgus kapitalizācijas palielināšana - kapitalizācijas apmēru pret IKP 9% apmērā 2027.gadā. Vienlaikus informatīvais ziņojums paredzēja pasākumu kopumu valsts kapitālsabiedrību finansējumu piesaistei kapitāla tirgū, kā arī pasākumi, kas paredz paaugstināt iedzīvotāju kā investoru aktivitāti kapitāla tirgū. Lai virzītos uz Latvijas definēto mērķi palielinot akciju tirgus kapitalizāciju līdz 9%, ko lielā mērā var sekmēt valsts kapitālsabiedrību finansējumu piesaistei kapitāla tirgū būtu izvērtējama jautājuma aktualizācija ministru prezidentes vadītās lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu koordinācijas padomē.

✓ Finanšu sektora attīstības padomes 2024.gada 6.februāra sēdē apstiprināta **“Stratēģija par samērīgu NILLTPFN prasību praktiskai piemērošanai godprātīgiem klientiem, lai**

novērstu pārmērīgu izvairīšanos no risku uzņemšanās”. Stratēģijā ietvertie pasākumi pārmērīgai izvairīšanai no risku uzņemšanās, kas prasa izmaiņas normatīvajā regulējumā, kā arī problēmas, kas prasa izmaiņas uzraudzības un prasību piemērošanai praksē. Par Stratēģijā iekļauto pasākumu izpildi atbildīgās iestādes ir ziņošanas Finanšu sektora attīstības padomei. Vērtējot pasākumu izpildi secināms, ka joprojām nepieciešams turpināt strādāt ar birokrātijas mazinošiem pasākumiem, t.sk. NILLTPFN regulējuma prasību pilnveidi finansēšanas sektorā, lai komercbankām būtu vienota un uzņēmējiem draudzīga pieeja. Primāri nepieciešams mainīt pieeju risku vērtēšanā, komercbankām nepieciešams arvien vairāk piemērot riskos balstītu pieeju, nevis atteikties no sadarbības ar komersantu kā augsta risku klientu. Tāpat nepieciešams turpināt darbu pie risinājumiem uzņēmuma vienīgā saimnieciskās darbības konta atvēršanai, kas kalpotu limitētiem pakalpojumiem pie zemākiem, definētiem riskiem ar ierobežotām funkcionalitātēm un vienlaikus arī prasībām kredītiestādēm.

✓ Ministra kabinetā 2024.gada 24.janvārī apstiprināts **Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.-2027.gadam**, kurā noteiktas trīs prioritātes: būvniecība, veselība un sociālā aprūpe, kā arī vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība saistībā ar skaidras naudas izmantošanu savstarpējos darījumos un informācijas pieejamību valsts iestādēm un tās publiskošanu. Vērtējot ēnu ekonomiku Rīgas Ekonomikas augstskola 2024.gada 12.maijā publicēja jaunāko pētījumu “Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs”, kas atklāj ēnu ekonomikas apjomu, kas Latvijā 2023.gadā sasniedza 22,9% jeb mazliet vairāk nekā 1/5 no IKP. Salīdzinot ar 2022.gadu, ēnu ekonomikas apjoms ir samazinājies par 3,6 procentpunktiem, bet tas joprojām ir salīdzinoši augsts rādītājs. Jāņem vērā, ka ēnu ekonomika arī neveicina Latvijas uzņēmumu **pašu kapitāla pietiekamību un uzņēmumu spējas aizņemties**.

Būtiskākie paveiktie pasākumi kredītešanas veicināšanai

Atbildīgās institūcijas ir **nodrošinājušas politikas plānošanas dokumentus un informatīvajos ziņojumos noteikto pasākumu ieviešanu**, lai mazinātu kredītešanu bremsējošus faktoros un veidotu kredītešanai un investīcijām pievilcīgāku vidi. Ir pārskatīti un aktualizēti Latvijas bankas noteikumi attiecībā uz piemērojamās riska pakāpes atbilstīgumu, tāpat pārskatīti nosacījumi attiecībā uz kredītiestāžu iesniedzamo informācijas apjomu Latvijas Bankai uzraudzības jautājumos, lai nodrošinātu pastāvīgu monitoringu nodrošināta informācijas apkopošana par kredītu un noguldījumu likmēm, kā arī komisijām, kas var ietekmēt kredītešanu. Vienlaikus, lai spētu proaktīvi reaģēt uz tirgus situāciju ir paredzēts, ka Latvijas banka turpmāk regulāri izstrādā ziņojumu par finansējuma pieejamību Latvijā.

Lai radītu priekšnosacījumus kredīta apjoma pieaugumam būvniecības nozarē Ekonomikas ministrijas līdz šim īstenojusi pasākumu **kopumu birokrātijas mazināšanas risinājumu ieviešanā būvniecībā**. Ir izstrādāts likumprojekts “Grozījumi Būvniecības likumā”, kas risina:

- sabiedrības līdzdalības procesu, nosaka sabiedrības līdzdalības mērķi un pamatprincipus;
- tehnisko noteikumu izdošanas un būvprojekta saskaņošanas kārtību un nosacījumus;
- risina būvtāfeles lomu sabiedrības informēšanā;

Papildus tam Ekonomikas ministrija ir nodrošinājusi būvdarbu dokumentācijas pārskatīšanu, ir veikti grozījumi speciālajos būvnoteikumos, kas paredz vienkāršot būvdarbu fiksāciju – precizē ikdienas ierakstu saturu un veikšanas kārtību, novērš datu dublēšanas vairākos aktos, stiprina sadarbību starp būvniecības procesa dalībniekiem, paredzot kā tiem ir jāvienojas par būvdarbu uzraudzības un saskaņošanas kārtību.

Vienlaikus tiek veikti grozījumi arī Ministru kabineta 2014.gada 19.augusta noteikumos Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi", kas paredz ieviest projektēšanas stadijas, pilnveidot projektēšanas procesu, atteikties no obligātās autoruzraudzības. Tāpat tiesību akta projekts uzlabo regulējumu tehnisko noteikumu saņemšanai un būvprojektu saskaņošanai. Ekonomikas ministrija ir arī izstrādājusi regulējumu būvniecības ieceres īstenošanai pa kārtām, pieļaujot kā kārtu izdalīt būves daļu. Paredzētas tiesības uzsākt būvdarbu sagatavošanas darbus pirms projektēšanas pabeigšanas. Ir nodrošināta vienotā būvju reģistrācijas procesa ieviešana. Ekonomikas ministrija sadarbībā ar Valsts zemes dienestu šobrīd strādā pie valsts informācijas sistēmas funkcionalitātes, lai ieviestu vienotu būvju reģistrācijas procesu, proti, attīstīt valsts informācijas sistēmu savienošanu un datu apmaiņas procesu, atsakoties no būves kadastrālās uzmērīšanas, datus, kas ir nepieciešami būves reģistrācijai nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā saņemt datu apmaiņas procesa no būvniecības informācijas sistēmas. Tālāk nodrošinot datu nodošanu arī būves ierakstīšanai zemesgrāmatā. Vienlaikus ir izstrādāts arī normatīvais regulējums, precizējot dzīvokļu īpašnieku kopības tiesisko statusu un reģistrāciju. Tāpat tiek turpināts strādāt pie dzīvokļu īpašumu izveidošanas procesa vienkāršošanas.

Ir veikti pirmie soļi konkurences palielināšanai banku sektorā. 2024.gada augustā **darbu uzsāka pirmā jaunā banka Latvijā - Indexo.**

Lai rastu iespējamus risinājumus kreditēšanas pakalpojumu konkurētspējas veicināšanai, tajā skaitā kredītu refinansēšanas šķēršļu mazināšanai un iespējamiem kredītiestādes risinājumiem patērētājiem, 2023.gadā Ministru prezidentes vadītās refinansēšanas darba grupas ietvaros tika panākta vienošanās par normatīvā regulējuma izstrādi. Apzinot šķēršļus, kas traucē aktīvāku uzņēmumu kreditēšanu, darba grupā tika secināts, ka viena no galvenajām problēmām ir aizdevēju augstās komisijas maksas, kas sadārdzina aizņemšanos un kavē klientu mobilitāti, tādējādi pasliktinot konkurenci. Attiecīgi tika definēta regulējuma nepieciešamība, kas paredzētu to, ka kredītiestādes un nebanku aizdevēji nedrīkst piemērot komisijas maksu par kredīta un līzings pirmstermiņa atmaksu, tai skaitā piemērot maksu par to refinansēšanu. Papildus tika piedāvāts risināt citus būtiskus jautājumus, kas kavē refinansēšanas vai pirmstermiņa atmaksas procesu, proti, zemesgrāmatas nodeva, ķīlu (arī komercķīlu) reģistrācijas process, ārvalstu pilnvaras. Finanšu ministrija sadarbībā ar Latvijas Banku izstrādāja likumprojektu "**Grozījumi Komerclikumā**", kuru plānots tuvākajā laikā nodot sabiedriskai apspriešanai un tas paredz regulējumu aizdevuma un līzings līgumā noteikto saistību pirmstermiņa izpildei vai refinansēšanai:

✓ regulējums attiecas uz tādu aizdevuma un līzings līgumu, kuru komersants vai kooperatīvā sabiedrība (aizdevējs vai līzings devējs) (turpmāk visi kopā – komersants) ir noslēgusi ar citu komersantu vai kooperatīvo sabiedrību (aizņēmēju vai līzings ņēmēju);

✓ komersantam ir tiesības veikt no līguma izrietošo saistību pilnīgu izpildi pirms minētajā līgumā noteiktā termiņa (pirmstermiņa atmaksa) vai arī noslēgts līgumu ar citu komersantu (refinansēšana). Komersantam ir pienākums maksāt procentus un citus maksājumus tikai par to laika posmu, līdz kuram tas pilnībā izpilda līgumā noteiktās saistības;

✓ par līgumā noteikto saistību pirmstermiņa atmaksu vai refinansēšanu nav tiesības piemērot maksu, kas pārsniedz 0,1% no līgumā noteiktās atlikušās vērtības, izņemot gadījumu, kad aizdevumam vai līzings ir fiksēta procentu likme.

✓ grozījumi par līgumā noteikto saistību pirmstermiņa izpildi vai refinansēšanu nav piemērojami aizdevuma un līzings līgumiem, kas noslēgti pirms attiecīgo grozījumu spēkā stāšanās.

Lai veicinātu aktīvāku kreditēšanu šobrīd starpinstiūciju sakaņošanā atrodas "**Solidaritātes iemaksas likums**", kas nosaka pienākumu Latvijā reģistrētām kredītiestādēm kā arī citu valstu

kredītiestāžu filiālēm Latvijā pienākumu veikt solidaritātes iemaksu 60 % apmērā no solidaritātes iemaksas bāzes.

✓ Likums nosaka, ka Latvijā reģistrētas kredītiestādes, kā arī citu valstu kredītiestāžu filiāles Latvijā palielina iemaksas valsts budžetā, kas nodrošinās finansējumu tuvākajos gados pieaugošajām nacionālas drošības vajadzībām.

✓ Tāpat likums papildus finansējuma rašanai pieaugošajām nacionālās drošības vajadzībām vērsts uz kredītēšanas apjomu palielināšanu, proti, piešķirot atlaidi tām bankām, kuras ir palielinājušas kredītēšanas tempu.

2018.gadā Patērētāju tiesību aizsardzības likums tika papildināts ar 8.³pantu, kurā tika noteikti patērētāju kredītēšanas reklāmas ierobežojumi. Minēto ierobežojumu nepieciešamību lielā mērā noteica krīze ekonomiskā krīze, kā arī regulējuma nepietiekamība nozarē. Šobrīd nozare ir sakārtota, piemēram, pilnveidojot maksāspējas novērtēšanas prasības, un kredītu kvalitāte uzskatāma par labu. Vienlaikus ir samazinājies sūdzību skaits un tirgus turpina pieaugt. Tādējādi secināms, ka ir būtiski mainījušies apstākļi, kuru dēļ tika ieviesti patērētāju kredītēšanas reklāmas ierobežojumi. Līdz ar to kredīta devēji šobrīd tērē neadekvātus resursus tam, lai katrai reklāmai izvērtētu riska līmeņus, bet savukārt Patērētāju tiesību aizsardzības centram nepieciešami būtiski resursi, lai uzraudzītu reklāmas ierobežojumu izvērtēšanu. Ņemot vērā minēto, lai veicinātu mazo banku konkurētspēju, mazinātu klientu piesaistes izdevumus un tādējādi arī samazinātu kredītu cenu sabiedrībai, šobrīd Saeimā pirmajā lasījumā ir pieņemti Ekonomikas ministrijas virzītie grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā (Nr.694/Lp14), kas, citastarpā, paredz mīkstināt patērētāju kredītēšanas reklāmas ierobežojumus.

Savukārt, lai nodrošinātu finanšu pieejamību maziem un vidējiem uzņēmumiem to digitalizācijas, eksporta un inovāciju spēju, kā arī produktivitātes kāpināšanai, tiek piedāvātas Ekonomikas ministrijas izstrādātās atbalsta programmas 1,6 miljrd. EUR apmērā.

Būtiskākie pasākumi kapitāla tirgus attīstībā

Lai labāk izprastu Latvijas kapitāla tirgu, kā arī identificētu darbības virzienus tā attīstībai, 2021.gadā Finanšu un kapitāla tirgus komisija (ar 2023.gada 1.janvāri pievienota Latvijas Bankai) sadarbībā ar Latvijas kapitāla tirgus dalībniekiem un SIA "SKDS", kas nodrošināja anketēšanas procesu, apkopoja viedokļus par iesaistīto pušu redzējumu attiecībā uz kapitāla tirgu Latvijā. Rezultātā tika izstrādāts pētījuma dokuments "Latvijas kapitāla tirgus apskats: vērtējums, viedokļi, priekšlikumi" (turpmāk - Apskats). Balstoties uz galvenajiem Apskata secinājumiem, kas iegūti no visiem Latvijas kapitāla tirgus dalībniekiem, **tika izstrādāta 10 soļu programma Latvijas kapitāla tirgus attīstībai** (turpmāk – 10 soļu programma). 10 soļu programma ietvēra būtiskākos attīstības virzienus Latvijas kapitāla tirgus attīstībai, kā arī tika identificēti pasākumi katra virziena attīstībai.

Šobrīd 10 soļu programmas darbības periods ir bijis 3 gadi un secināms, ka lielākajā daļā darbības virzienu ir bijis ievērojams progress un turpmākai Latvijas kapitāla tirgus attīstībai nepieciešams izstrādāt jaunus pasākumus un attīstības virzienus. Būtiskākie pasākumi iepriekšējā periodā ietver:

✓ Veikts regulatīvo prasību audits, kā rezultātā novērstas situācijas, kad emitentam tiek uzliktas lielākas prasības, nekā to prasa starptautiskais regulējums. Pārskatītas Atklātības prasību direktīvas prasības, samazināts administratīvais slogs attiecībā uz akcionāru sapulču sasaukšanu, pieņemts Akciju atpirkšanas likums, pieņemts Vērtspapīrošanas likums, veikts izvērtējums par Sākotnējā reģistrā esošo vērtspapīru turpmāku apriti, veikti pasākumi

dokumentu un prasību vienādošanai Baltijas valstu līmenī un citi pasākumi, kas nodrošina administratīvā sloga mazināšanu.

✓ 2022.gada janvārī savu darbību uzsāka atbalsta mehānisms “Vērtspapīru smilškaite” (turpmāk – Vērtspapīru smilškaite) - atbalsta mehānisms uzņēmumiem, kas vēlas piesaistīt finansējumu Latvijas kapitāla tirgū. Vērtspapīru smilškaites darbību administrē Latvijas Banka, savukārt Vērtspapīru smilškaites darba grupā uz brīvprātības principa un bez maksas darbojas galvenie Latvijas kapitāla tirgus dalībnieki un eksperti.

✓ Atbalsta mehānisma ietvaros potenciālais emitents saņem ekspertu sagatavotu sākotnējo novērtējumu un ieteikumus, kas jāuzlabo, lai izietu Latvijas kapitāla tirgū. Atbalsta mehānismu var izmantot gan privāti uzņēmumi, gan arī valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības.

✓ 2023.gadā jau ceturto reizi notika Latvijas Kapitāla tirgus forums, kas ir ikgadējs pasākums, kas katru gadu veltīts kādai aktuālai kapitāla tirgus tēmai. Kapitāla tirgus forums pulcē Latvijas kapitāla tirgus dalībniekus un iesaistītās puses un ir ļoti labi apmeklēts un augstu novērtēts pasākums tirgus dalībnieku vidū. Līdz šim Vērtspapīru smilškaistē piedalījušies 8 dalībnieki.

✓ Lai sekmētu kapitāla tirgus dalībnieku izpratni par ilgtspējīgām finansēm, ir uzsākts Ilgtspējas brokastu pasākumu cikls, kas ir informatīvi pasākumi tirgus dalībniekiem ar aktualitātēm ilgtspējas jomā.

✓ 2023.gadā izveidots MSCI Baltijas indekss, kas ir būtisks solis Baltijas valstu redzamībai starptautiskajiem investoriem. Vienlaikus šobrīd Latvijas uzņēmumi nav iekļauti indeksā, lai sasniegtu vērtējumu “Robežtirgus” (Frontier market), tirgū būtu jābūt diviem uzņēmumiem ar kapitalizāciju virs 1 miljarda USD. Šobrīd Latvija nav sasniegusi “Robežtirgus” vērtējumu, tomēr Baltijas valstu redzamība kā tāda ir vērtējama pozitīvi arī Latvijai. Ņemot vērā minēto, turpināms darbs pie lielo Latvijas uzņēmumu iekļaušanas Latvijas kapitāla tirgū.

✓ Tāpat veikta virkne pasākumu iedzīvotāju finanšu pratības veicināšanai. Tāpat šobrīd notiek aktīvs darbs pie digitālo risinājumu izstrādes, lai vērtspapīru iegāde kļūtu ērtāka un pieejama ikvienam.

✓ Ir veikta licencēšanas procesa analīze un tas izveidots pēc iespējas skaidrāks un saprotamāks, lai nodrošinātu vieglāku licences iegūšanas procesu ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem. Vienlaikus Latvijas Bankā turpinās darbs pie konsultāciju sniegšanas potenciālajiem tirgus dalībniekiem, lai izprastu licences iegūšanas procesu, kā arī izvēlētos atbilstošāko darbības modeli.

Vienlaikus Latvijas Banka ir uzsākusi darbu pie jauna stratēģiskā dokumenta izstrādes – Latvijas Bankas 10 soļu programma Latvijas kapitāla tirgus attīstībai, kurā plānots, ka uzsvars tiek likts uz regulējuma pilnveidošanu, tirgus pieejamības veicināšanu, uzņēmumu un iedzīvotāju finanšu pratības veicināšanu, valsts kapitālsabiedrību virzību uz kapitāla tirgu, uzņēmumu ilgtspējīgu pārvaldību un citiem pasākumiem kapitāla tirgus attīstības veicināšanai. Latvijas Bankas 10 soļu programmas Latvijas kapitāla tirgus attīstībai izstrāde tiks pabeigta 2025.gada februārī.

Kapitāla tirgus attīstībai Ministru kabinets 2023.gada 13.jūnijā atbalstīja Finanšu ministrijas virzīto informatīvo ziņojumu “**Par Baltijas mazo un vidējo uzņēmumu sākotnējā publiskā piedāvājuma fonda izveidi**”, kas paredzēja izveidot Baltijas MVU sākotnējā publiskā piedāvājuma fondu (turpmāk – IPO fonds), kura mērķis ir nodrošināt finansējumu MVU sākotnējai kotēšanai un iekļaušanai Baltijas valstu akciju tirgū (gan galvenajā tirgus sarakstā, gan daudzpusējās tirdzniecības sistēmas (MTF) alternatīvajā tirgus sarakstā Nasdaq Baltijas biržā). Lai virzītos uz noteikto mērķi Latvijas un Lietuvas nacionālās finanšu attīstības institūcijas ALTUM un “Investiciju ir verslo garantijos” (INVEGA) 2024.gada 7.jūnijā

izsludināja IPO fonda pārvaldnieka atlasī un šobrīd notiek iesniegto piedāvājumu vērtēšana. Fonda kopējais apjoms plānots 48,78 miljoni eiro, no kuriem 20 miljoni būs ALTUM ieguldījums, 18,78 miljoni – INVEGA investīcija, savukārt 10 miljonus eiro būs jāpiesaista fonda pārvaldniekam. Fonda investīciju stratēģija paredz investīcijas Latvijā un Lietuvā vismaz katras valsts investētā kapitāla apmērā.

Lai veicinātu komersantu attīstību nepieciešama finansējuma piesaistei kapitāla tirgos, paaugstinot komersantu starptautisko konkurētspēju, kā arī sekmējot investīcijas dzīvotspējīgos un inovatīvos uzņēmumos, ļaujot tiem straujāk augt un attīstīties, kopš 2023.gada CFLA īsteno uzņēmumu atbalstu dalībai kapitāla tirgos (šobrīd to regulē Ministru kabineta 2023.gada 17.oktobra noteikumi Nr.597 "Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027.gadam 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Pētniecības un inovāciju kapacitātes stiprināšana un progresīvu tehnoloģiju ieviešana uzņēmumiem" 1.2.1.3. pasākuma "Uzņēmuma atbalsts dalībai kapitāla tirgos" īstenošanas noteikumi "). Pasākuma ietvaros komersants var pieteikties grantam līdz 200 000 EUR akciju iekļaušanai tirdzniecības vietā vai grantam līdz 120 000 EUR parāda vērtspapīru iekļaušanai tirdzniecības vietā. Komersanta projekta ietvaros publiskā finansējuma atbalsta intensitāte nepārsniedz 50%, līdz ar to tiek attiecināta puse no izmaksām, ja summa nepārsniedz granta maksimālo apmēru. Pasākuma ietvaros ir plānots ar grantiem atbalstīt 10 komersantus.

Vērtējot līdz šim paveikto kapitāla tirgus attīstības jomā jāsecina, ka turpmākai kapitāla tirgus attīstībai ir nepieciešami mērķtiecīgi papildus stimuli, lai varētu sasniegt līdz šim izvirzīto mērķi 9% kapitalizāciju pret IKP. Vienlaikus, lai mērķorientēti izmantotu līdz šim izstrādātos atbalsta instrumentus atbildīgajām institūcijām nepieciešams uzņēmumiem regulāri sniegt informācija par piemērotākajiem atbalsta instrumentiem kapitalizācijas sekmēšanai.